

Jámbor Gellért

Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

Témavezető: Finszter Géza egyetemi tanár

Az új pszichoaktív anyagok megjelenése, elterjedése és az új jelenséggel szembeni lehetséges büntetőeljárás jogi és kriminalisztikai válasz lépések

Bevezetés

Az új pszichoaktív anyagok, vagy csak egyszerűen új kábítószer az anyagok széles skáláját tartalmazzák, amelyeket nem szabályoz a nemzetközi kábítószerjog. Ezek az anyagok szándékoltan utánozzák a már ellenőrzés alatt álló, jól ismert kábítószer hatását. Ezt támasztja alá az a tény, hogy nagyon sok ezek közül hasonló az ellenőrzés alatt álló kábítószerhez, ugyanakkor meglehetősen különbözik is abban a már ellenőrzés alatt álló kábítószerektől, hogy ezek az anyagok nem tartoznak a kábítószer törvények hatálya alá.

A növekvő számú új pszichoaktív anyagok teljesen különböző kémiai családokba tartoznak, beleértve ebbe a serkentőszereket, valamint azokat az anyagokat, amelyek a kannabisznak vagy az opiátoknak a hatását utánozzák, és már szintén azonosították őket.¹ Az új pszichoaktív anyag fogalmát a 2005. május 10-én elfogadott, az új pszichoaktív anyagokra vonatkozó információcseréről, kockázatértékelésről és ellenőrzésről szóló 2005/387/IB Tanácsi Határozat 3. cikke adja meg. Eszerint „*olyan új bódító vagy pszichotróp hatású kábítószer, amely tiszta formában vagy készítményben fordul elő, és amely nem szerepel az Egyesült Nemzetek Szervezete kábítószeréről szóló 1961. évi egységes egyezményének jegyzékeiben vagy az Egyesült Nemzetek Szervezete pszichotróp anyagokról szóló 1971. évi egyezményének jegyzékeiben, azonban hasonló fenyegetést jelenthet a közegészségügyre, mint a fenti egyezmények listáin felsorolt anyagok.*”²

¹ EU drug markets report | a strategic analysis 2013, Common Report of the EMCDDA and EUROPOL, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EU_Drug_Markets_Report_20131.pdf, 2013.11.12. 21:19 106.

² Perspectives on drugs. Controlling new psychoactive substances 2013,

Az új jelző arra a tényre utal, hogy ezek az anyagok újonnan jelentek meg a kábítószerpiacon vagy újonnan élnek velük vissza. Nagyon sok új kábítószer úgy írtak le a tudományos és a szabadalmi irodalomban, mint amelyek részei törvényes kutatásnak és fejlesztésnek. Néhány szert kísérletezésre használtak, hogy jobban megértsék az emberi testben zajló összetett jelátvételi áramlásokat, amíg mások úgy tanulmányozták ezeket az anyagokat, mint potenciális gyógyszereket.³ Erre példaként hozhatjuk fel a szintetikus kannabinoidokat. Ezek a kannabisz farmakológiai hatását utánozó, de a növényi kannabinoidokétól eltérő kémiai szerkezetű vegyületek, amelyeket tudományos kutatások során találtak fel. A John W. Huffman kutatócsoportja által előállított vegyületcsoportjának egyik alapváza az *indolil-naftil-ke-ton*, azaz a *JWH* vegyületsorozat. A szerkezet és a laboratóriumi receptorvizsgálatokban mért biológiai hatás közti összefüggés tanulmányozásához száznál több ilyen vegyületet állítottak elő. Ezek egy része sokkal hatékonyabban kötődik a CB2 típusú kannabinoid-receptorokhoz, mint a pszichoaktivitásban szerepet játszó CB1 típusúakhoz, ezért ígéretes fájdalomcsillapítók lehetnek. Az alapvázhoz kapcsolódó helyettesítők változtatásával kapott vegyületek másik csoportja viszont nem mutat ilyen receptor-szelektivitást. Az utóbbi vegyületek várhatóan THC-szerű hatásúak, és ez magyarázza, hogy kannabiszpótlóként jelentek meg a drogpiacon.⁴ Azonban közös vonása ezeknek az anyagoknak, hogy általában korlátozott információ áll rendelkezésre az emberi szervezetre gyakorolt hatásaikról, és azokról a sérülésekről, amelyeket okozhatnak. Mindazonáltal ez felveti annak lehetőségét, hogy az új anyagok piaca folyamatosan bővüljön, és növekedjen ezeket a potenciális új anyagokat kutató irodalom is. Néhányat ezek közül közvetlenül az illegális feketepiacon értékesítenek, amíg másokat, az ún. legális hangulatjavító szereket jóval nyíltabban árusítanak.

További problémája ennek a jelenségnek az ellenőrzés alatt nem álló pszichoaktív gyógyszereknek az azonosítása a piacon.⁵ Szintén példaként említhetjük meg erre azt a jelenséget, amely az egyes pszichoaktív hatású gyógyszerekkel, így például a clonazepam tartalmú Rivotrillal és a Xanaxsal követnek el. Ezeket orvosi vénnel beszerzik Magyarországon, majd ezt követően külföldre szállítják, és nagy haszonnal tudják

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_211257_EN EMCDDA_POD_2013_Controlling%20new%20psychoactive%20substances.pdf, 2013.11.12, 21:36, 1-4.

³ EU drug markets report | a strategic analysis 2013.11.12. 21:19 106.

⁴ UJVÁRI István: Tudnivalók az új pszichoaktív anyagok szabályozásáról (2013. július 15-től hatályos változat). http://members.iif.hu/ujvary/Drugs/Ujvary2013_C-jegyzek-leiras-20130731.pdf 25, 12-24.o. 2014.12.14. 18:43.

⁵ EU drug markets report | a strategic analysis 2013.11.12. 21:19 106.

értékesíteni Svédországban, Norvégiában.⁶ Az a módszer, ahogyan ezek közül az anyagok közül néhányat árusítanak és terítnek, jóval kifinomultabbá vált. Ez magában foglalja a reklámozásukat és értékesítésüket a nyílt piacon, mint például az Interneten keresztül történő értékesítést, a futár útján vagy postai szolgáltatással történő kiszállítást, valamint a speciális online boltokban való árusítást.

Amíg az új kábítószer megjelenése nem tekinthető új jelenségnek, addig az elmúlt néhány évben példátlan növekedés volt megfigyelhető ezek számában, fajtájában és hozzáférhetőségében. Mindez azt jelenti, hogy kezdetben sok új kábítószer nem terjed el a fogyasztók kis csoportjában. Néhány ügyben azonban kiderült, hogy ezeket az anyagokat azért adják el, hogy rövidtávon választ adjanak az ellenőrzés alatt álló kábítószer, például az MDMA csökkenő hozzáférhetőségére. Ezen kívül az új kábítószer hatása nem tekinthető egyöntetűen elfogadottnak a használók körében, és ez gátat szab a gyors terjedésüknek. Ebbe az is beletartozik, hogy súlyos akut mérgezést okozhatnak, ami különösen gyors válaszlépést követel a szakemberek, a jogalkotók és a döntéshozók részéről. Azok a kábítószer, amelyek hasznot hajtanak, akár talpalatnyi helyen történő elterjedésük is súlyos egészségi és szociális károkat okozhat. A közelmúltból példaként hozható fel a gamma-hidroxibutirát (GHB, egy központi idegrendszerre ható depresszáns) és a mefedron (egy szintetikus katinonszármazék, amely stimuláns hatást fejt ki). A károkozás lehetőségét fokozza az a tény, hogy néhány új kábítószerben megfigyelhetőek a különböző anyagokból álló keverékek, amelyek előfordulnak más új kábítószerekkel, és néha ellenőrzés alatt álló kábítószerekkel együtt is. Ezen kívül néhány bejártott drogot fogyasztó intravénás droghasználó szintén használ új anyagot is, mint például a mefedront, vagy az MDPV-t, mint a heroin helyettesítőit.

A növekvő számú új kábítószer közül sok most már ellenőrzés alatt áll a az unió tagállamaiban. A hozzáférhetőségük azonban összekapcsolódik azzal ténnyel, hogy korlátozott mértékben áll rendelkezésre adat a hatásaikról és az általuk előidézhető károkról, folyamatos kihívást jelentve a drogpolitika és a gyakorlat számára Európában és egyre növekvő mértékben máshol is. Súlyosbítja a helyzetet annak a gyorsasága, ahogy megjelennek ezek az új szerek, valamint nemzeti kábítószerjogi szabályozásban meglévő különbségek. Az 1990-es évek közepe óta az Európai Unió proaktív válaszlépéseket tesz az új kábítószer-jelenséggel szemben, mégpedig az információcsere mechanizmusával, amely korai

⁶ 2013. évi jelentés az EMCDDA számára; készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont. "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. Reitox, 2013.11.14. 22:13. 98-99. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf

jelzőrendszerként ismert, továbbá a kockázatértékeléssel, és ahol szükséges, ott az új pszichoaktív anyagok ellenőrzés alá vonását vezetik be a tagországokban.

Új kábítószer megjelenése Európában egy pillanat alatt

Jelenleg a 2005-ben kiadott 2005/387/IB számú Tanácsi Határozat adja meg a jogalapját az információcserének, a kockázati értékelésnek és az új anyagok szabályozás alá vonásának a tagállamokban a Reitox hálózaton keresztül. A Tanácsi Határozat által bevezetett korai jelzőrendszer az EMCDDA (*European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*) és az Europol irányításával több, mint 250 új pszichoaktív anyagot tart ellenőrzés alatt. 2012. január 1-je és 2012. december 31-e között összesen 73 új pszichoaktív anyagot azonosítottak hivatalosan első alkalommal az Európai Unióban a korai jelzőrendszer révén, ami emelkedés jelez a 2011-es 49, a 2010-es 41. valamint a 2009-es 24 újonnan regisztrált pszichoaktív anyaghoz képest.⁷ A növekvő tendencia a 2013. és 2014. évben is folytatódott. A legújabb fejlemények szerint az EU korai előrejelző rendszerébe 2013-ban 81 új anyagot jelentettek be, amivel a megfigyelt anyagok száma 350 fölé emelkedett. Hivatalos kockázatértékelés indult az olyan anyagok esetében, amelyek Európában gyaníthatóan jelentős kárt okoztak. 2013-ban két anyagról készült kockázatértékelés, 2014. áprilisig pedig további négyről, és még újabbakra is lehet számítani. Európai szintű kockázatértékelés készült ugyanis a 4-metilamfetaminről (2012-ben) és az 5-(2-amino-propil) indolról (2013-ban), miután bizonyítékok jelentek meg az ártalmakról, köztük a rövid időn belül történt, az egyes anyagokhoz köthető, 20-nál is több halálesetről. Mindkét anyagot ellenőrzés alá vonták egész Európában.

Négy új pszichoaktív anyagról (25I-NBOMe, AH-7921, MDPV, metoxetamin) 2014. áprilisban készült kockázatértékelés. A 25I-NBOMe egy helyettesített fenetilamin és a szerotonin 5-HT_{2A} receptor erőteljes agonistája, amely láthatólag hallucinogén hatásokkal rendelkezik. Az uniós kábítószerpiacon legalább 2012. május óta kapható. Négy tagállamból jelentettek a használatához köthető súlyos mérgezést, köztük egy halálesetet, amelynél kimutatták a szer jelenlétét.

Az AH-7921 szintetikus opioid, amely legalább 2012. július óta kapható az Európai Unióban. Legtöbbször kis mennyiségben, por alakban foglalták le. Ezt az opioidot Svédországban, az Egyesült Királyságban és

⁷ EU drug markets report | a strategic analysis 2013.2013.11.12. 21:19 106.

Norvégiában hat nem halálos kimenetelű mérgezésben és tizenöt halálesetben mutatták ki.

Az MDPV szintetikus katinon, amely szoros rokonságban áll a pirovaleronnal. Az MDPV legalább 2008. november óta jelen van az uniós kábítószerpiacon, és 107 nem halálos kimenetelű mérgezésben, valamint 99 halálesetben sikerült kimutatni, különösen Finnországban és az Egyesült Királyságban. Bizonyos jelek arra utalnak, hogy a kokain „legális” vagy szintetikus változataként árusították, de az ecstasyra emlékeztető tablettákban is megtalálták.

A metoxetamin a ketaminnal szoros rokonságban áll az arilciklohexilamin, amely legalább 2010. szeptember óta elérhető az uniós kábítószerpiacon. Az anyagból több kilogrammos mennyiségeket foglaltak le, por alakban. A jelentésekben húsz halálesetet és 110 nem halálos kimenetelű mérgezést hoztak összefüggésbe a szerrel. Ez azt jelenti, hogy miközben folynak a tárgyalások az e tárgykörre vonatkozó új uniós jogszabályról, a korai előrejelző rendszert egyre jobban megterheli a piacon megjelenő anyagok mennyisége és változatossága.⁸

1997 óta már több mint 12 anyagot vetettek alá kockázatértékelési eljárásnak az Európai Unió rendszerében. Ezek közül nyolc (4-MTA, PMMA, 2-C-I, 2C-T-2, 2-C-T-7, TMA-2, BZP és a 4-MMC) már ellenőrzés alatt áll az egész Európai Unióban és egy anyag a GHB nemzetközi szinten is. Az anyagok fő csoportjai, amelyek a korai jelzőrendszer megfigyelése alatt állnak a következők:

1. **fenetilaminok**, amelyek serkentő vagy hallucinogén hatásokat váltanak ki, mint például a PMMA és a 2C-I;
2. **triptaminok**, amelyek túlnyomórészt hallucinogén hatások kiváltásáért felelősek, mint például az AMT és az 5MeO-DALT;
3. **a piperazinok**, amelyek főleg stimuláns hatást mutatnak, mint például a BZP és az mCPP;
4. **a katinonok**, amelyeknek serkentő hatásuk van, mint például a mefedronnak, metilonnak, MDPV-nek;
5. **a szintetikus kannabinoidok**, amelyeknek lehet hallucinogén és depresszáns hatásuk;
6. **a széleskörű növényi eredetű anyagok csoportja**, illetve **egyéb szintetikus anyagok csoportja**, amelyek nem tartoznak kifejezetten egyik korábban említett kémiai csoporthoz sem.

⁸ Európai kábítószer-jelentés. Tendenciák és fejlemények, 2014. 12-13. 28.
http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_228272_HU_TDAT14001HUN.pdf 2014. 10.19. 16:35.

Az új kábítószeres termelése, reklámozása és az ellátottság

Jelentősen eltérnek azok a módszerek, ahogyan ezeket az új kábítószereseket előállítják, reklámozzák, és ahogyan ellátják a piacot. Néhányat közvetlenül az illegális drogpiacon értékesítenek. Az itt eladott szereket kémiai prekursorokból állíthatják elő, titkos laboratóriumokban változó mennyiségben és kifinomultsággal. A múltban tipikusan ezek utaltak a dizájner drogokra. A példába beleértendő a PMMA (parametoxiamfetamin) és a 2C-I (2,5-dimetoxi-4-iodofentelamin), amelyek most már ellenőrzés alatt állnak az Európai Unióban, az emberi szervezetre gyakorolt kockázat miatt.

Újabban a 4-metilamfetamint gyakran úgy adják el, mint amfetamint, amelyet már 15 tagállamban azonosítottak. A 4-metilamfetamin amfetaminszármazék, amelyet az EMCDDA 2009 decemberében azonosított először. Gyakran amfetamin és koffein kombinációjában lehetett megtalálni. Tisztázatlan, hogy miért jelent meg a 4-metilamfetamin a piacon. Megjegyzendő, hogy ezt a kábítószeres a '70-es években azonosították az Egyesült Államokban, az 1980-as években pedig az Egyesült Királyságban. Az EUROPOL-tól és az EMCDDA-tól kapott információk szerint nincs számottevő különbség a 4-metilamfetamin és az amfetamin között az előállításuk és az eladási módszerek, illetve a használat, valamint a szervezett bűnözéshez való kapcsolódásuk szempontjából. Valószínűtlen, hogy az amfetamin előállításához használt prekuzort a 4-metilamfetamin előállításához is használnák, mivel a 4-metil-BMK nem áll nemzetközi ellenőrzés alatt és kereskedelmileg is könnyen beszerezhető. Lehetséges, hogy ez vezetett a 4-MA átgondolt gyártásához, vagy a 4-metil-BMK-t véletlenül használhatták fel a jól ismert prekuzor (azaz pl. az efedrin) helyett, amit az amfetamin előállításához használnak. Akármilyen is az oka ennek, az új kábítószeres megjelent a piacon, azonban a pszichoaktív és káros hatásairól szóló információk korlátozottan állnak rendelkezésre. 2011 októberétől 21 halálesetet jelentett az EMCDDA a 4-metilamfetaminnal összefüggésben. Habár arra nézve nincs bizonyíték, hogy különös igény lenne a 4-metilamfetaminra, ezt a szeres amfetaminként értékesítik, és a kábítószeres-használók széles rétege veszélynek teszi ki magát a fogyasztásával.

Az új kábítószereseket, amelyeket az illegális piacon tablettá vagy másfajta csomagolt, ömlesztett áru formájában értékesítenek, abból a célból vetik be, hogy ezeket legális forrásból lehessen beszerezni. Ebbe körbe tartozik bele az azóta már ellenőrzés alá vont mCPP és a BZP is. Mindkét anyag prekuzorainak és magának az anyagoknak forrása

harmadik országokban és Európán belül is megtalálható. Ez a piac dinamikusan fejlődik, a forrás országok változásával együtt, időben és térben egyaránt. Amíg gyakran a prekursorok forrás országa nem tisztázott, addig a 4-metilamfetamin előállításához szükséges prekursor – amit a vegyianyag-szállítók eladásra kínálnak az Interneten – megjelenési helye Kína.

Összefoglalóan elmondható az új anyagokról, hogy nagy mennyiségben, titokban arra használják ezeket, hogy helyettesíthessék az ellenőrzés alatt álló kábítószereket, amelyek szűkösen állnak rendelkezésre, mint például az MDMA (ecstasy). Ezek a feltevések azokon a lefoglalt mintákon alapulnak, amelyeknél ugyanazt a logót használták, mint az ecstasy tablettáknál. Néhány ügyben az új kábítószereket megtalálhatták ellenőrzés alatt álló kábítószerekkel is kombinálva, ami valószínűleg kísérlet volt arra, hogy felhígítsák a kábítószeret, és egyúttal csökkentse az ellenőrzött kábítószer mennyiségét is. Egy példa a használat mindkét módjára: egy piperazin származéknak, az mCPP-nek a 2004-es azonosítása olyan tablettákban, amelyeket ecstasyként adtak el. Az mCPP felbukkanásának az egyik lehetséges magyarázata az lehet, hogy csökkent annak a kémiai prekursornak a hozzáférhetősége, amelyet az MDMA szintézise során használtak fel. Ez párosult még azzal a ténnyel is, hogy az mCPP úgy jelent meg, hogy utánozta az MDMA szubjektív hatását, és legálisan hozzá lehetett jutni Európában és máshol is, mivel ez az anyag vonzó helyettesítő lehetett az előállítók számára. Hasonlóképpen a BZP is party tablettaként robbant be a köztudatba, és a nyílt piacon értékesítették, egyidejűleg azokkal a tablettákkal, amelyeket az illegális fekete piacon egyértelműen ecstasyként eladni kívánt anyagként foglaltak le, tipikus ecstasy logóval ellátva.⁹ Ez a vázolt folyamat magyarázatot ad arra az ecstasy-hamisítási folyamatra, amelyet a kábítószer-előállítók azért követtek el, hogy pótolják azt a veszteséget, amit az ecstasy lefoglalások miatt szenvedtek el, és épp a pillanatnyi legalitást kihasználva igyekeztek újabb nyereségre szert tenni.

Egy másik csoportja az új pszichoaktív anyagoknak, amelyeket legális hangulatjavítóknak neveznek, legálisan állítják elő és értékesítik a nyílt piacon, mint az ellenőrzött kábítószer helyettesítőit, kihasználva a létező jogi szabályozás adta lehetőségeket. Ez a csoport a szintetikus és a növényi eredetű anyagok széles skáláját foglalja magában, amelyeket gyakran márkás termékként értékesítenek. Előfordul, hogy ezeket az anyagokat más új pszichoaktív anyagokkal keverve adják el. Ez egyfajta kísérletezés lehet az ellenőrzött kábítószer hatásainak jobb utánzására,

⁹ EU drug markets report | a strategic analysis 2013.11.12. 21:19 106-108.

vagy annak érdekében, hogy újszerű pszichoaktív hatást érjenek el, vagy esetleg véletlen szennyeződés, netalán szándékos helyettesítés eredménye is lehet. Ezeket a legális hangulatjavítóknak nevezett szereket gyakran az Interneten keresztül vagy erre szakosodott boltokban árusítják. Azokban az országokban, ahol kevés ilyen bolt van, ott az Internet játssza a kulcsszerepet a közvetlen értékesítésben. Ezeket a szereket azonban az utcai drogdílerok is árusíthatják. A legtöbbször agresszív reklámstratégiát és innovatív piaci stratégiát alkalmaznak. Gyakran annak érdekében, hogy leplezzék a tényt, hogy pszichoaktív kábítószerokról van szó, a fogyasztóvédelemnek és forgalmazási előírásoknak való megfelelés érdekében ezeknek a termékeknek a címkéin többek között az alábbiak szerepelnek: kutatásra szánt kémiai anyagok, fürdőszók és növényi tápszerek, valamint gyakori velejárójuk az a kísérő nyilatkozat, hogy ezeket nem emberi fogyasztásra szánták. Nem helytálló azonban úgy leírni ezeket az anyagokat, hogy teljesen legálisak, mivel néhányat gyógyszeripari, élelmiszerjogi vagy fogyasztóvédelmi szabályozásnak vetnek alá, vagy néhányuk még ellenőrzött kábítószer is tartalmaz.

A határon történő lefoglalásokból és a bűnüldöző hatóságok által végzett nyomozásokból származó információk a tagállamokban arra figyelmeztetnek, hogy a legális hangulatjavítóként eladott szereket nagyobb mennyiségben tipikusan Kínából importálják, kisebb mennyiségben Indiából. Ezen kívül a feldolgozáshoz és a csomagoláshoz használt felszereléseket is lefoglaltak az Európai Unió területén. Példaként hozhatjuk fel 2010-ből a belga rendőrség felfedezését, amikor is mind az előállításához, mind a csomagoláshoz használt eszközöket, és nagy mennyiségű mefedront, szintetikus kannabinoidot, valamint az acetont találtak, amit Kínából importáltak. Ebben a laboratóriumban a szintetikus kannabinoidokat acetonnal keverték, amelyet rápermeteztek a növényi anyagra, és aztán úgy csomagolták ezeket mint füstölőkeverékeket. Később 2011-ben egy nyomozás alkalmával Hollandiában 150 kg szintetikus kannabinoidot, valamint 20.000 csomag készterméket foglaltak le. Erről a laborról később feltételezték, hogy áttette a székhelyét máshova, ahol a belga rendőrség azt felszámolta.

A marketing stratégia részeként az ellenőrzés alatt álló kábítószer helyettesítőit kínálják fel, és terítik a piacon, valamint a kiskereskedők olyan neveket adnak a legális hangulatjavító termékeknek, amelyek utalnak az ellenőrzött kábítószer neveire, vagy úgy hangzanak, mint az ellenőrzés alatt álló kábítószer nevei: „Snow blow” a kokainnak vagy „Xtacy” és „Doves Red” az MDMA-nak. Szintén gyakran használják az ellenőrzés alatt álló kábítószer utcai neveit, például az egyik termék

esetében „Charlie” megnevezést, amely a kokain utcai neve is. Azzal is megpróbálják becsapni a fogyasztókat a szintetikus kábítószer reklámozása során, mintha természetes gyógynövénykeverék terméket fogyasztanának, mint például a „Spice” termékek esetében, amelyek szintetikus kannabinoidokat tartalmaztak. A szintetikus kannabinoidokat 2008-ban azonosították először az Európai Unió piacán, mint erős kábítószer, amelyeket elszívható növényi termékekbe rejtettek el, és „Spice”-ként értékesítették. Mostanság két másik szintetikus kannabinoidot azonosítottak az EMCDDA-nak, amelyeknek kódolt nevei az AKB48 és 2NE1 voltak. Ezek a kódolt nevek nincsenek leírva a szakirodalomban. Érdekes, hogy ezek a nevek népszerű pop bandák nevei is Japánban és Dél-Koreában. Az is lehetséges magyarázat a kódolt név használatára, hogy reklámozhassák az Interneten és megkísérelhessék felhívni a figyelmet a bandák népszerűségére. További magyarázat lehet, hogy azért használják ezeket a neveket, hogy megcélazzák a bandák rajongói bázisát.

Az is nyilvánvaló, hogy a kiskereskedők az Internetet, mintegy továbbító közeget, médiumot arra használják, hogy reklámozzák és értékesítsék a legális hangulatjavító szereket. Az eladási praktikák egyre kifinomultabbá válnak, ami együtt jár azzal, hogy nagyobb mennyiségű bizonyítékot képesek elrejtetni a vásárlók és az eladók személyazonosságáról, biztosítva ezzel az anonimitást. Fontos megjegyezni, hogy néhány online bolt nemcsak kiskereskedelmi terméket értékesít, hanem nagyobb mennyiségben felhalmozott árut is kínál feltételezhetően viszonteladásra. Annak érdekében, hogy növeljék a termékükből származó profitot, az internetes kiskereskedők a marketing technikák egész skáláját alkalmazzák. Nagyon sok kiskereskedő az eladást arra az ötletre építi, hogy a legális hangulatjavító szerek jó helyettesítői az ellenőrzés alatt álló kábítószernek. A közösségi média is használja ezt a reklámfogást. Ebbe beleértendő az, hogy videókat tesznek közzé a Youtube-on valódi emberekről, akik használják a kábítószeret és aztán leírják a hatásaikat. Néhányat ezek közül zenei fesztiválokra vesznek fel, ahol szokványos jelenségnek számít az illegális kábítószer fogyasztása. Néhány esetben ezeket a videókat a használat előtt és után vették fel, hogy hangsúlyozzák a kábítószer hatását. A keresőprogramok eredményeit igyekeznek manipulálni, mégpedig oly módon, hogy a keresőprogramok azoknak az anyagoknak, termékeknek a neveit és az azokat forgalmazó kiskereskedőket rangsorolják mesterségesen az első találatok közé, amelyek/akik valójában ezt csak álcaként, fiktív találatként jelenítik meg, hogy aztán ennek leple alatt nyugodtan folyhasson az értékesítés. A manipulációnak ez a formája fontos mind a terjesztők és a

kiskereskedők, mind pedig fogyasztók számára, mert megbíznak egymásban, és kiválasztják azt a hivatkozást, amely elsők között szerepel keresőprogramok által kidobott listákon. Ugyanakkor a hivatalos weboldalak gondoskodnak arról, hogy egészségügyi információkat tegyenek közé azokról az új kábítószerekről, amelyek alacsonyabb szinten helyezkednek el a rangsorban, ami azt jelenti a fogyasztók számára, hogy kevésbé valószínű, hogy elfogulatlan információk birtokába kerülnek. A kiskereskedők elfogadják a fizetési formák egész skáláját, úgy mint a hitel- és bankkártyás fizetést, az internetes fizetési számlákon keresztül történő átutalást, az elektronikus banki átutalásokat és még a bankba történő készpénzbefizetéseket is. A készpénzes fizetési forma esetében kérdéses, vajon a speciális head shopok vagy az internetes vásárlások tették-e azt lehetővé, hogy kiszélesítsék a legális hangulatjavító szerek vásárlói bázisát azokra a fiatal vagy a társadalom peremére szorult emberekre, akik nem férnek hozzá a kártyás fizetési lehetőséghez.

Az új kábítószer-jelenségnek további dimenziója a növekvő mennyiségű pszichoaktív gyógyszer, amellyel szintén visszaélnek. Néhányat ezek közül gyógyászati termékként rendszeresítettek az unió területén, mint például a pregabalint, amelyeket vagy eltérítenek a szabályozott piacokról, vagy harmadik országokból importálják azokat. Ebbe beleértendők azok az anyagok és termékek is, amelyek nem engedélyezettek az Európai Unió területén, mint pl. a phenazepam és az etizolam, amelyek a benzodiazepinek közé tartoznak.

Az új kábítószer-előállításának és elosztásának irányítói

Lényeges kiemelni, hogy a legújabb fejlemény az új kábítószer piacán a globalizáció és a fejlesztés. Ez magában foglalja a növekvő termelőképességet a kémiai szintézisek terén az olyan feltörekvő gazdaságokban, mint például Kína és India, ahol az új kábítószer és azok prekursorai, valamint az azokhoz használt felütő, hígító és kötőanyagok engedélyezettek, ezáltal olcsón előállíthatók. Az Internet is döntő szerepet játszik, mivel lehetővé teszi a vállalkozók számára, hogy tudományos és szabadalmi irodalmat keressenek a hálón ahhoz, hogy ötletet merítsenek az új kábítószer elkészítéséhez, megrendeljék ezeket vagy ezek prekursorait a gyártóktól, és nem utolsósorban azért, hogy reklámozzák és értékesítsék a termékeket mind a fogyasztók, mind a dílerok számára. Ugyanakkor az olcsó légi szállítás és futárszolgálat lehetővé teszi, hogy a kábítószer gyorsan kiszállítsák a nagykereskedőknek, a kiskereskedőknek és a fogyasztóknak.

Sok különböző tényező vezet az új kábítószeres elérhetőségéhez. Ezek a formák összetett hálót alkotnak, ami megnehezíti a kibogozását annak, hogy az egyes tényezők mennyire fontosak. Az egyszerű tényekből nagyon kevés áll rendelkezésre, mint például az új kábítószeres előállításáról, szállításáról, importálásáról, eladásáról és birtoklásáról. Ezért nagyon fontos mind az előállítók, mind a terjesztők számára, hogy a terjesztéssel járó kockázatot, a terjesztési útvonalakkal kapcsolatos hozzáférhető információkat minimálisra csökkentsék. Ez növeli a hozzáférhetőséget az ellátási láncolatban, csökkentve ezáltal az árakat. Néhány további tényező még vonzóbbá teheti az új kábítószereseket, és társadalmilag elfogadottá válnak a fogyasztók körében, illetve növelhetik irántuk a keresletet. Ilyen például az a tévhit, hogy a legális hangulatjavító szerek jobb minőségűek, mint az ellenőrzött kábítószeresek és kevésbé károsak, és ezt erősítik a baráti körök és egyéb közösségek is. Néhány ügyben az új kábítószeresek az előállítók szegényes technikai és szakmai tudása miatt jelentek meg vagy azért tűntek fel, mert rossz kémiai prekuzort használtak fel. Amint arról fentebb szóltam, az új kábítószeresek marketingje meglehetősen innovatívvá vált. Ez lehetővé teszi a terjesztők számára, hogy nagyobb számú jövőbeni fogyasztóhoz jussanak el a hagyományos rekreációs fogyasztói csoportok körén kívül is. Ebbe beleértendők azok a fogyasztók, akik tipikusan nem használnak ellenőrzés alatt álló kábítószeres, valamint azok, akik életvitelszerűen használnak új kábítószereseket, például azért, hogy lefogyjanak, vagy pedig az öngyógyítás egyik formájaként használják azokat.

Valószínűleg az online hálózatok növekvő szerepet fognak játszani abban, hogyan ismerhetik meg a fogyasztók az új kábítószereseket, hogyan vásárolhatják meg azokat. Ezt követően pedig megosztják a tapasztalataikat, és ebben a hagyományos offline társadalmi csatornák szintén fontos szerepet kapnak. Példaként elmondható, hogy tanulmányok mutattak rá arra, hogy sok használó néhány legális hangulatjavító szer forrásaként a barátait és az utcai szintű kábítószer-dílereket nevezte meg. Habár a kölcsönhatás a két hálózat között kevésbé vizsgált, valószínű, hogy nagy az üzleti kölcsönhatás.

Kölcsönhatás az új kábítószerpiac és az illegális kábítószerpiac között

A különböző szakpolitikák többsége az új kábítószeresek aggodalmat keltő legális státuszára koncentrálnak, azonban fontos értékelni a helyzetet az egész drogpiacon szempontjából is. Példaként hozhatjuk fel azt, hogy mind a

nyomozó hatóságok, mind a fogyasztók jelentették, hogy néhány legális hangulatjavító szer, mint például a szabályozás alá vonása előtt a mefedron nemcsak az Interneten volt nyíltan megvásárolható, hanem a hasonló illegális hálózatokon keresztül is, amelyeket korábban tipikusan kokain vagy ecstasy típusú kábítószerrel való ellátásra használtak. Valójában a mefedron alternatív kábítószerrel válhat bizonyos csoportok között, ami segít fenntartani a piacát most, hogy ellenőrzés alá került az Európai Unió egész területén. Továbbá, amint az már említettem, az új kábítószereket tablettázhatják is, és ecstasyként adják el az illegális piacon. 2009-ben például a holland rendőrség több mint 130 kg mefedront, összesen 260.000 tablettát foglalt le egy tablettázógépből és négy környező raktározási helyről. A legtöbb tablettába lenyomataként szerepelt az a logó, amit az ecstasy tablettáknál szokás használni.

Ellenőrzés alatt álló kábítószereket szintén azonosítottak legális hangulatjavító szert tartalmazó termékekben. Például 2011-ben a PMMA-t, amely 2002-ben ellenőrzött anyaggá vált az Európai Unióban, az általa okozott súlyos egészségi károsodás miatt. Ezt a szert azonosították legális hangulatjavítóként értékesített termékekben az MDPBP nevű szintetikus katinon származékkal (3,4-metiléndioxy-alfa-pyrrolidinobutyrofenon) együtt. Ugyanakkor a kábítószert (a PMMA-t) olyan tablettákban is azonosították, amit az illegális drogpiacon ecstasyként adtak el, és porként is értékesítették, mint speedet (amfetamint), néhány esetben MDPBP-vel kombinálva. Ez pedig a szervezett bűnözés részvételére utalhat. Legális alternatívaként használhatják a PMMA-t, mivel nem áll nemzetközi ellenőrzés alatt, így azokból az országokból származhat, ahol nem ellenőrzött kábítószer, és szándékosan más anyagként értékesítik. Egyre gyakrabban jelentik, hogy a növényi eredetű kannabisz lefoglalásakor a lefoglalt mintában szintetikus kannabinoidot is találtak. Habár ezek további tanulmányozást igényelnek, a lehetséges magyarázat a szintetikus kannabinoid használatára – beleértve a megnövekedett profitot is – az, hogy csökkenteni lehet a palánták nevelésétől az aratásáig szánt időt vagy a növényi eredetű kannabisz potenciáljának a növelését lehet elérni szintetikus kannabinoid hozzáadásával.

Rendkívül nehéz lenne megjósolni, hogy az új kábítószerek terjedésével ezek az új szerek adják-e majd az európai illegális kábítószerpiac jelentős részét. Azonban a szervezett bűnözői csoportok felismerték az új kábítószerekben rejlő potenciális profit lehetőségét, és nem kétséges, hogy bátorítja őket az a tény is, hogy kevés a korlátozás az előállítás, a terjesztés, az eladás és a birtoklás kapcsolatban. Szükségtelen mondani, hogy egy jól szervezett ellenőrző rendszer megoldana minden problémát ezen a területen, azonban fennáll annak a veszélye, hogy ez a

folyamatos növekedés egy ponton túl azt a nemkívánatos eredményt idézheti elő, hogy az internetes értékesítésre berendezkedett legális hangulatjavító szerek piacára be fog törni a szervezett bűnözés. Amint fentebb utaltam rá, a szintetikus katinon származékok, mint például a formálisan legális hangulatjavító szernek számító mefedron, szintén megjelentek az illegális piacon. Ez jelzi, hogy a szervezett bűnözői csoportok beszálltak ezeknek a szereknek a terítésébe, mivel árukészleteket halmoztak fel a kábítószerből a szomszédos Európai Unió kívüli harmadik országokban. Amikor a mefedron először felbukkant a piacon, a lengyel rendőrség számolt fel több mefedron előállító helyet, 5 kg kábítószerrel lefoglalva az eljárás során. A hírszerzés szerint ebben az ügyben összefüggés volt kimutatható a szervezett bűnözés, valamint az 50 kg mefedron csempészete között Lengyelországon keresztül a többi tagállamba. A hírszerzés azt is jelezte, hogy a bűnözői csoportok belevonódtak a füstölőkeverékek terítésébe, amelyek szintetikus kannabinoidot tartalmaznak.

Figyelembe véve azoknak a csoportoknak a készenlétét, akik a kábítószerjogi szabályozás hiányosságait kihasználják, és az a gyorsaság, ahogy a nem szabályozott kábítószer piac fejlődik, a bűnözői érdeklődés az új drogok iránt mindenképpen nőni fog. Ez valószínűsíthető abból a lehetőségből is, amit a szervezett bűnözői csoportok már régen felismertek, hogy az új szereket legálisan, olcsón és nagy mennyiségben meg lehet venni, és amelyek vonzó alternatívái az ellenőrzés alatt álló kábítószernek. Figyelembe véve azt a tényt, hogy az Internet kulcsszerepet játszik az új kábítószer beszerzésében, a reklámozásában és az eladásában, ennek a nemzetközi természetét a bűnüldöző hatóságok fellépése tudja csak korlátozni.

A fogyasztói piacok

Az új kábítószer fogyasztói piaca összetett, és a legtöbb tekintetben kevésbé vizsgált. Az adatok többsége korlátozott és módszertani korlátozottságtól szenved. Az új kábítószerre, amelyeket közvetlenül az illegális piacon értékesítenek, a fogyasztói csoportok reagálni fognak, és ehhez bizonyos mértékben az ellenőrzött kábítószerre, például az amfetamin vagy az ecstasy létező piacát használják fel. A legális hangulatjavító szerek esetében a legtöbb felmérés a használatot vizsgálta az egyes célzott csoportok esetében, mint például a zenei rajongók vagy az éjszakai szórakozóhelyek állandó látogatói körében, ahol általában nagy számban jelennek meg az új kábítószer elfogadók. Ezek a

megállapítások társadalmi méretekben nem reprezentatívak. Azonban a kábítószeresek használata ezeknél a populációknál a nagyon magas lehet, és a vizsgálatok a bepillantást engednek egy olyan világba, ahol a kábítószer súlyos károkat okozhat, valamint utalhat azokra az anyagokra, ami vonzó lehet más fogyasztóknak, és amelyek szélesebb körben elterjedhetnek.

Mostanság reprezentatív felmérésekbe is belefogtak egyes tagállamokban. Például 2011-ben Spanyolországban nemzeti felmérés vizsgálta a 14-18 éves diákok körében a megjelenő kábítószeresek használatát, és azt találta, hogy a legális hangulatjavító szerek használatának a teljes létszáma 0,7%, a korábbi évben 0,6%, míg 2011 korábbi időszakában 0,5% volt. Ezen kívül egy 2011-ben készült Európára kiterjedő átfogó felmérés a 15-24 éves korosztály esetében azt mutatta ki, hogy amíg a teljes létszáma a legális hangulatjavító szerek használatának a legtöbb tagállamban 5% vagy kevesebb, addig az Egyesült Királyságban, Litvániában, Lengyelországban és Írországban 8%, 9% és 16%.

Néhány kábítószer esetében megvan a potenciális lehetőség a használat gyors terjedésére a társadalom széles körében. Például a mofedront 2008 közepén azonosították először az Egyesült Királyság drogpiacon, 2010/2011-re a British Crime Survey Angliára és Walesre kiterjedő felmérésében megállapította, hogy a kábítószer elterjedtsége 4,4% a 16-24 éves populációban – hasonlóan a kokainpor és az MDMA használati rátájához. Az új kábítószeresek, különösen azok, amelyeket legális hangulatjavító szerként értékesítenek, szintén vonzóak lehetnek azokban a csoportokban, akikkel drogtesztet csináltattak, mint például a katonai személyzetnél, azoknál, akik kábítószer-kezelési programban vettek részt, és egyre gyakrabban a járművezetőknél, mivel nagyon sok standard drogteszt nem pontosan azonosítja ezeket az anyagokat.

Összefoglalva, a legtöbb új pszichoaktív anyag esetében elmondható, hogy a fogyasztók relatíve kis csoportjaiban terjednek el, azonban pontosan nem tisztázott, hogy rövid vagy hosszú távon az új anyagok kiszorítják-e az ellenőrzés alá vont anyagokat, avagy egyszerűen csak hozzáadódnak az eddig használt kábítószeresek listájához.¹⁰

¹⁰ EU drug markets report | a strategic analysis.2013.11.12. 21:19 108-112.

Az új pszichoaktív anyagokkal szembeni internetes nyomozás lehetőségei

Az ICOTA-jelentés

Az új pszichoaktív anyagokkal való visszaélés újfajta elkövetési módja az Interneten különböző hirdetések, online-webshopok formájában történő reklámozás és árusítás, ezért ezzel a jelenséggel szemben csak különleges eszközökkel lehet fellépni, amelynek kézenfekvő formája lehet az internetes nyomozás.

Előjáróban leszögezhetjük, hogy a számítógép, illetve az Internet segítségével elkövetett bűncselekmények megjelenési formái világszerte bővülnek, számuk folyamatosan nő. A jelenség egyre aggasztóbb, és egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy az efféle bűncselekmények üldözése a hagyományos módszerekkel – beleértve a technikai felszerelést, a nyomozók felkészítését, az alkalmazott bizonyítási eszközöket – nem, vagy nagyon nehezen lehetséges. Ennek következtében a fejlett országokban világszerte speciális rendőri egységeket hoztak létre kifejezetten a számítógépes-internetes bűncselekmények nyomozására.¹¹

Az Europol Európai Internetes Bűncselekményeket Vizsgáló Központja (*Europol's European Cybercrime Center, EC3*) által közzétett ICOTA (*Internet Organised Crime Threat Assessment*, azaz az Internetes Szervezett Bűnözés általi Fenyegetettség Értékelése) elnevezésű részleg 2014-es jelentésében leírja azt, hogy egyre jobban növekszik a kereskedelmi mértékű internetes bűnözés. Fejlődőben van az a kiszolgáló alapú bűnügyi ipar, amelyben szakemberek a virtuális feketegazdaságban termékeket és szolgáltatásokat fejlesztenek ki használatra, más bűnözők számára. Ebből „a bűnözés – szolgáltatás” üzleti modellből ered számos újítás és kifinomultság, és a szolgáltatások széles köréhez hozzáférést biztosít, ami megkönnyíti az internetes bűnözés majdnem minden formáját. Az ICOTA jelentés mintegy következményként kiemeli, hogy az internetes bűnözés belépési korlátai mindinkább csökkennek, lehetővé téve a technikai szakértelemmel nem rendelkezők számára – beleértve ebbe a hagyományos szervezett bűnözői csoportokat is –, hogy belevágjanak az internetes bűnözésbe és beszerzési, kereskedelmi tevékenységet folytassanak készségek és eszközök hiányában is.

A kiberbűnözők is visszaélnek a jogszerű szolgáltatásokkal és eszközökkel, mint például az anonimizálással, a titkosítással és a virtuális készpénzzel. A jelentés kiemeli, hogy az Internet illegális felületeivel

¹¹ GERGELY Máté: Nyomozás az Interneten. Belügyi Szemle 2002. évi 10. szám 31.

bűnözők élnek vissza, akik illegális online kereskedelmet folytatnak kábítószerekkel, fegyverekkel, lopott árucikkkel, elrabolt emberekkel és lopott bankkártya adatokkal, hamisított személyazonosító okmányokkal, valamint gyermekek szexuális bántalmazását tartalmazó anyagokkal. Ez a „rejtett Internet” elsőszámú vezető erővé vált a kiberbűnözés fejlődésében, és jól jelzi azt rendkívül összetett és bonyolult kihívást, amellyel a bűnüldöző hatóságoknak szembe kell néznie. Hozzá tartozik a dinamikusan fejlődő kiberbűnözés összetett képéhez az ICOTA 2014 elnevezésű jelentésének az a kiemelése, hogy a bűnözők túlnyomórészt az Európai Unión kívüli jogrendszerekben fejtik ki tevékenységüket, amelyhez hozzá tartozik, hogy ezekben az országokban a jogi eszközök elavultak és bűnözőkkel szembeni válaszlépések is elégtelenek, és ami lehetővé teszi számukra azt, hogy minimális kockázattal számolva fejthessék ki illegális működésüket.

Az internetes bűnözés eredendően nemzetközi természete miatt növekvő kereskedelmi és kifinomultabb támadási képességekkel jár, amelyet fő jellemzőként azonosított az ICOTA jelentés. *„Mindez azt jelenti, hogy az érintett témák jellege, a jogszerű szolgáltatásokkal való visszaélés és az ezekkel összhangban nem álló, vagy nem megfelelő jogi szabályozás a legnagyobb kihívás a bűnüldöző hatóságok számára manapság”* – mondja Rob Wainwright, az Europol igazgatója.

Wainwright úr aggodalmait Cecilia Malström, az Európai Unió belügyi biztosa is osztotta, aki a következőket mondta: *„Manapság csaknem bárki válhat kiberbűnözővé. Ez pedig eddig nem tapasztalt növekvő nyomást gyakorol a bűnüldöző hatóságokra, hogy lépést tartsanak a folyamattal. Szükséges, hogy használjuk azt az újfajta tudásunkat, hogy rájövünk arra, hogy a szervezett bűnözés, hogyan működik a világhálón, hogyan hajt végre egyre több nemzetközi műveletet. Szükséges rögzítenünk, hogy a bankkártyák hamisítása és az online gyermekpornográfia nyomozása nem állhat meg a nemzeti határoknál.”*

A 2014-es ICOTA jelentés megfogalmaz egy sor ajánlást a bűnüldöző hatóságok számára, hogy sikeresen tudják kezelni a kialakulóban lévő és nemzetközi internetes bűnözés természetét, amellyel szemben sokszínű és rugalmas módon kellene fellépni. A tudatosság növelése, a kapacitás bővítése, a taktikák és eljárások standardizálása, a nemzetközi, határokon átnyúló együttműködés és az információcsere, valamint a hírszerzés, a megfelelő és harmonizált jogrendszer, valamint az illegális online szolgáltatások mögött rejlő bűnszervezetek felszámolása ezek között a célok között van. A jelentés azt is kiemeli, hogy az Europol Európai Internetes Bűncselekményeket Vizsgáló Központja, mint a technikai és

taktikai szakértelem forrása, fontos szerepet játszik kiberbűnözés elleni harcban, elősegítve az információcsere és hírszerzés programját, és elősegítve a szükséges közös nemzetközi műveletek ellátását és összehangolását, amit a modern internetes bűncselekmények nyomozása megkövetel.

A 2014-es ICOTA jelentés az Europol Európai Internetes Bűncselekményeket Vizsgáló Központ zászlóshajójának számító stratégiai program. A jelentés tájékoztatja a politikai, stratégiai és taktikai szinten döntést hozókat, arról az önfejlődő és növekvő fenyegetésről, amelyet a kiberbűnözés terepe jelent, cselekvésre sarkallva a kormányokat, az üzleti élet szereplőit és az állampolgárokat az Európai Unióban. A jelentés hozzá fog járulni a prioritások meghatározásához az Európai Unió szakpolitikai ciklusának keretében a szervezett bűnözés elleni harcban. 2015-ben a Műveleti Akcióterv a kiberbűnözés három alterületére terjed ki: a kibertámadásokra, a gyermekek online szexuális kizsákmányolása elleni fellépésre és a fizetési csalásokra. A központi pozíciót élvező európai uniós bűnüldöző szervek a kiberbűnözés elleni harcban a következő segítségeket kapják: egyrészt az ICOTA jelentés alapján az Europol Európai Internetes Bűncselekményeket Vizsgáló Központjának a tagállamoktól begyűjtött hozzájárulásait, másrészt az Europol Európai Internetes Bűncselekményeket Vizsgáló Központjától és az Europol más osztályaitól származó tárgyszakértői támogatásokat.

A közös INTERPOL-Europol Kiberbűnözés elleni Konferencia 2014. október 1-én kezdődött Szingapúrban, amely először teremtette meg annak a lehetőségét, hogy egyszerre képviseltesse magát a bűnüldözés, a magánszektor, a tudományos és nemzetközi szervezetek egy tanácskozáson, továbbá, hogy megvitassák az együttműködés formáját az ICOTA jelentés megállapításai és ajánlásai ismeretében.¹²

Álláspontom szerint a 2015-ös Europol Műveleti Akciótervet ki kellene egészíteni az új pszichoaktív anyagok online kereskedelme elleni aktív fellépéssel, mivel ennek bővülése várható a fentebb ismertetett folyamatok figyelembe vételével.

Az internetes bűncselekmény meghatározása

Felmerül a kérdés, mit tekintünk egyáltalán internetes bűncselekménynek?

¹² Organised Crime Groups exploiting hidden Internet in online criminal service industry. <https://www.europol.europa.eu/content/organised-crime-groups-exploiting-hidden-internet-online-criminal-service-industry>. 2014. 09.30. 20:54.

A számítógépes és az internetes bűncselekményeknek nincs egységes, általánosan elfogadott fogalma a jogirodalomban. Ennek az lehet az egyik oka, hogy a jelenség gyorsan változik, egyre újabb és újabb formái jelennek meg, míg mások háttérbe szorulnak. Azonban fontos elhatárolni egymástól a számítógépes és internetes bűncselekményeket, továbbá meg kell kísérelni a csoportosításukat. Kijelenthető, hogy minden internetes bűncselekmény számítógépes bűncselekmény, hiszen az Internet használata feltételezi a számítógép jelenlétét, de fordítva ez már nem igaz.

A számítógépes bűncselekmények az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- Ide tartozik az ún. „szoftverkalózkodás”, azaz amikor a szerzői és a szomszédos jogok megsértését szoftverre követik el.
- Gyakori, hogy a számítógép valamilyen „hagyományos” bűncselekmény elkövetésének eszköze, amelynek elkövetéséhez azonban nem szükségszerű a számítógép használata (pl. az új pszichoaktív anyagok árusítása az Interneten).
- Vannak csak számítógéppel elkövethető vagy szinte kizárólag számítógéppel elkövethető bűncselekmények (pl. jogkezelési adat meghamisítása).

Az internetes bűncselekményeket a következőképpen lehet csoportosítani:

- Az egyik csoportot alkotják az Internet nyilvánosságát felhasználó bűncselekmények (pl. az új pszichoaktív anyagok kereskedelme elsősorban a kibertérben zajlik).
- A másik csoportot az adatokhoz való tiltott hozzáférést – és adott esetben az adatokkal való visszaélést – megvalósító bűncselekmények (pl. különleges személyes adatokkal való visszaélés) jelentik.

Az internetes bűnözés kapcsán fontos kiemelni, hogy a társadalom és ezen belül a bűnüldöző hatóságok sem a nyugati országokban, sem a fejlődő világban nem készültek fel a számítógépes és internetes bűnözés robbanásszerű elterjedésére.¹³ Ezt bizonyítja, hogy az új pszichoaktív anyagok terjedése az Interneten keresztül nagyon gyorsan zajlik, amelyre a bűnüldöző hatóságok lassan reagálnak. A társadalom azonban védekezik, különböző kezdeményezések történtek, amelyek közül a legfontosabbak:

¹³ GERGELY Máté: Nyomozás az Interneten. Belügyi Szemle 2002. évi 10. szám 31-33.

- A legtöbb fejlett országban külön internetes rendőri egységet hoztak létre.¹⁴
- A védelmi szoftverek kidolgozása hatalmas üzletág lett.
- Jelentős számban érkeznek lakossági bejelentések, több országban külön ingyenes (zöld) számon lehet ilyen bejelentést tenni.
- A szolgáltatók a legtöbb esetben önként törlik a kifogásolható tartalmú internetes oldalakat.
- A szoftvergyártók létrehozták a Business Software Alliance-t (BSA), mert a szoftverek jogosulatlan használata elfogadhatatlan méreteket öltött. A BSA saját forrásaiból világszerte segíti a hatóságok munkáját a szoftverkalózkodás elleni küzdelemben.

Az Interneten büntetendő cselekményeket elkövető személyeket több csoportba sorolhatjuk:

- A *hackerek* olyan elkövetők, akik a védelmi programok feltörésével, kijátszásával számítógépes rendszerekbe hatolnak be. Más szóhasználatban a hacker olyan elkövető, akit nem az anyagi haszonszerzés vagy a károkozás szándéka vezet, hanem az, hogy megmutassa mire képes.
- A *crackerek* olyan elkövetők, akik a számítógépes programokat saját céljaiknak megfelelően, jogosulatlanul megváltoztatják (pl. másolásvédelem eltávolítása). Más szavakkal cracker az, aki anyagi haszonszerzés vagy károkozás céljából követi el a cselekményt.
- Az Interneten „hagyományos bűncselekményeket elkövetők”: idetartoznak például az Internet nyilvánosságát felhasználó új pszichoaktív anyagokkal kereskedő kisebb és nagyobb forgalmazók is.

Felmerül az internetes szolgáltatók felelősségének kérdése is. Ezzel kapcsolatban a fő probléma az, hogy milyen esetben vonható büntetőjogi felelősségre a szolgáltató a rajta keresztül a hálóra feltett jogsértő anyagokért.¹⁵ Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele jogintézményéről a Be. 158/D. § (10) bekezdése kimondja, hogy a bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus hírközlési szolgáltatóval szemben az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes

¹⁴ Verebics János: Rendőrök az Interneten. www.extra.hu/verebics/rendor.htm. Idézi: Gergely Máté: i. m. 33.o.

¹⁵ GERGELY Máté: im. 33-34.

megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egy millió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható.¹⁶

Az internetes bűnözés elleni harc speciális rendőri szervei

A legtöbb fejlett országban külön internetes rendőri egységet hoznak létre nyomozók és számítástechnikai szakértők bevonásával, általában 10-50 fővel és megfelelő számítástechnikai háttérrel. Az internetes rendőri egységek általában folyamatosan figyelik az Internetet, és kihasználják az anonimitás előnyeit, vagyis azt, hogy úgy tudnak a világhálón megjelenni és információkat szerezni, hogy nyomozói minőségük rejtve marad.

Magyarországon az Interneten elkövetett bűncselekményeket az általános nyomozó hatóság, a rendőrség vizsgálja.¹⁷ A legtöbb ilyen eset a Készenléti Rendőrség – Nemzeti Nyomozó Iroda (továbbiakban: NNI) gyakorlatában fordul elő. A Készenléti Rendőrségen belül található az NNI, amely *cybercrime*, szervezett bűnözés elleni bűncselekmények, valamint kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények elkövetése esetén jár el. Magán az NNI-n belül létezik egy Nemzetközi Bűnözési Főosztály, és azon belül pedig a Kábítószer Elleni Osztály. Ez az egyetlen speciális kábítószer elleni egység Magyarországon, amely összesen 29 főt számlál. A többi rendőr-főkapitányságon csak ezzel a bűncselekményfajtaival is foglalkozó nyomozók dolgoznak.

Az NNI hatáskörébe tartozik a különösen jelentős mennyiségre, szervezeten elkövetett kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és nyomozása, valamint a nemzetközi megkeresések teljesítése. Ha a megyei rendőrfőkapitányságok nemzetközi kábítószer-csempészetre, kábítószer-kereskedelemre utaló körülményeket derítenek fel, illetve több országot érintő kábítószer-kereskedelem esetén a NNI-nek át kell adni az ügyet, hiszen neki van hatásköre eljárni. A nemzetközi kapcsolatokban az NNI-nek közvetlen kapcsolattartási joga van. A többi területi, helyi rendőri szervnek külföldi kapcsolattartási joga csak az Interpol Magyar Nemzeti Irodán (ORFK-NEBEK) keresztül lehetséges.¹⁸

¹⁶ Vö. Be. 158/D. § (10) bekezdésével!

¹⁷ GERGELY Máté: im. 34-35.

¹⁸ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó szóbeli közlése.

Az ORFK-NEBEK fogadja a külföldi rendőrségi megkereséseket, illetve továbbítja külföldre a magyar megkereséseket az internetes ügyekben, ahogy más bűncselekmények esetében is.¹⁹

Mivel Magyarország 2004. május hó 1. napjával az Európai Unió tagjává vált, így eleget kellett tennie az EU által életre hívott Europol Egyezményben meghatározottaknak. Eszerint minden tagállamban fel kellett állítani egy központi nemzeti hatóságot, amely kapcsolatot tart a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok és az Europol között. Ennek az elvárásnak magyar részről a 2000. február hó 1. napján létrehozott Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (ORFK-NEBEK) felel meg, amelyet az Országos Rendőr-főkapitányság szervezetén belül, igazgatóság jogállással alapítottak. A NEBEK irányítása alá tartozik az Europol Nemzeti Iroda, a Nemzetközi Információs Osztály, az Interpol Magyar Nemzeti Iroda, valamint a Nemzetközi és Integrációs Osztály. Ez a szervezeti felépítés ad lehetőséget a hazai és a külföldi rendvédelmi szervek, valamint a nemzetközi szervezetek közötti napi 24 órás közvetlen összeköttetés megteremtésére. További előnye, hogy az informatikai lehetőségeket felhasználva közvetlenül elérhetők a hazai adatbázisok, ezen felül korlátozott mértékben a külföldi adatállományok is. Fő feladata a konkrét ügyekben hazánkba érkező megkeresések megválaszolása, továbbítása a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hazai szervekhez, valamint a hazai szervek által küldött anyagok eljuttatása a külföldi rendvédelmi szervek vagy bűnüldözéssel foglalkozó nemzetközi szervezetek részére. Ezen túl végzi a nemzetközi körözésekkel kapcsolatos feladatokat, közreműködik a kiadatási eljárások gyakorlati lebonyolításában, valamint az eljárási jogsegélyből adódó feladatok megkönnyítésében.²⁰

Álláspontom szerint ilyen speciális felszereléssel, és szaktudással rendelkező internetes rendőri nyomozó egységek létrehozására nemcsak a fővárosban, hanem a megyeszékhelyeken is szükséges lenne, mivel a magyarországi kábítószer-bűnözés sem kizárólag fővárosközpontú, hanem a nagyobb vidéki városok, egyetemi városok felé terjeszkedett tovább.

Az internetes bűnözés elleni nemzetközi együttműködés

Fontos célkitűzés lehet, hogy nemzetközi egyezmény kötelezze az egyes államokat a számítógépes-internetes bűncselekmények üldözésére és

¹⁹ GERGELY Máté: i. m. 34-35. o.

²⁰ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: Kriminálisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2009. 435-436.

megfelelő megbüntetésére. E nélkül ugyanis az elkövetők kihasználhatják a büntetőjogi szankcionálás egyes államokban eltérő szintjét.²¹

Ez a célkitűzés legkönnyebben az Európai Unión belül valósulhat meg az új pszichoaktív anyagok terjedésének megakadályozásával kapcsolatban, mivel létezik már a Parlament és a Tanács által kidolgozott COM (2013) 619 final számú rendeletervezet, amelynek megfelelő módosításával gátat lehetne vetni az új pszichoaktív anyagok korlátlan internetes forgalmazásának azzal, hogy előírnák a tagállamoknak azokat a minimumszabályokat, amelyek mentén az egyes tagállamok megteremthetnék saját nemzeti jogukban a számítógépes-internetes bűncselekmények külön tényállásait. Így pl. Magyarország esetében külön tényállásként lehetne meghatározni az új pszichoaktív anyaggal visszaélés törvényi tényállása esetén az internetes elkövetést.

A nemzetközi rendőri együttműködés kapcsán meg kell említeni, hogy mivel az internetes bűnözés nem ismer határokat, ezért az egyes államok bűnüldöző szervei között gyorsan ki kell alakulni az informális kapcsolatoknak is, de természetesen elsősorban az Interpol keretében működnek együtt, így sikerült kiterjedt nemzetközi pedofilhálózatokat felgöngyölíteni. 2001-ben az Interpol közös számítógépes rendszer beindítását kezdte meg, amely nemzetközi adatbázisból áll. Másfelől tartalmazza az adatbázisban szereplő képeket és az adatbázisba újonnan bekerülő képeket összehasonlító szoftvert, valamint a felvételeken szereplő kiskorúakat az eltűnt kiskorú személyekkel összehasonlító szoftvert. Ennek mintája Svédországban kifejlesztett „*Excalibur*” nevű program, de több más országban, pl. Németországban is működik hasonló.²² Ehhez hasonlóan a szintetikus kábítószer-előállításának és kereskedelmének megakadályozására az Európai Unióban már számos ilyen projekt létezik, mint pl. az Europol által koordinált *Europol Illicit Laboratory Comparison System*, amely összehasonlítja azokat a fényképi és technikai információkat, amelyek az Európai Unión belüli illegális kábítószer-laboratóriumokról szólnak. Ilyen nemzetközi programnak tekinthető továbbá az Europol *Ecstasy Logo System* vagy a *Prizma Projekt*, illetve *Synergy Projekt*. Előbbi összeállít évről-évre egy logókatalógust, amely tartalmazza a forgalomban lévő ecstasy tabletták képi listáját, és ezeket kiadja a bűnüldöző hatóságoknak. Az utóbbi segít a nemzetközi nyomozást elvezetni az amfetamin típusú serkentőszerek előanyagaként használt prekursoroknak a belépési kikötőkben vagy tiltott kábítószer-előállító laboratóriumokban való lefoglalásáig. Ezeket az

²¹ GERGELY Máté: i.m. 37.

²² Uo. 37.

eredményeket az Interpol szintjén hasonló programok kidolgozásával és megvalósításával lehetne növelni. Remélhetőleg ezt szolgálja a Szingapúrban lezajlott közös INTERPOL-Europol Kiberbűnözés elleni Konferencia említett programja, a 2015-ös Műveleti Akcióterv. Továbbá remélhetőleg tovább folytatódnak az Archimedes Művelet keretében megvalósított sikeres nemzetközi műveletek, amelynek eredményeként nagy mennyiségű kábítószer, pszichoaktív anyagot foglaltak le, valamint jelentős szervezett bűnözői csoportokat számoltak fel az Európai Unió bűnüldözési szervei az Europol támogatásával.

2014. október 1-je és 3-a között zajlott Szingapúrban a már említett Interpol-Europol közös konferencia, amely többek között az internetes bűnözéssel szembeni hatékony fellépés eszközeiről és a nemzetközi bűnüldöző szervek együttműködésének fontosságáról szólt.

A megelőzést, az információcserét, a nyomozási és kapacitásbővítést emelték ki, mint négy olyan alapelemet, amelyeknek fontos szerepük van a kiberbűnözés elleni harcban, és az ezekkel kapcsolatos következtetéseket vonták le az Interpol-Europol közös konferenciáján.

A téma az internetes bűncselekmények nyomozása köré csoportosult három napon át, október 1. és 3-a között. A találkozón 230 szakértő jelent meg a bűnüldözés területéről, a magánszféra, valamint tudomány képviselői 55 országból érkeztek azért, hogy felülvizsgálják a jelenlegi irányvonalakat és újfajta modus operandit dolgozzanak ki, amit a szervezett bűnöző csoportok ellen használnak.

A bűnüldöző szervek akciói összehangolása, a bűnüldöző hatóságok kapacitásának bővítése és a megfelelő jogi eszközök követelménye szintén napirendi ponton volt a konferencián.

A küldöttségek támogatták, hogy számos közös tevékenységet az Interpol és az Europol vállaljon magára, együttműködésben a résztvevő partnerekkel és országokkal, ami magában foglalja közös jelentések közzétételét, korai figyelmeztető üzenetek továbbítását, fel kell mérni a régiók közötti kibertámadás lehetőségét, és a műveletek során fel kell számolni az illegális internetes oldalakat, továbbá egységesíteni kell a képzést, az eszközöket és a folyamatokat is. A partnerek közötti gyors és hatékony információ-megosztást a különböző szektorokban és ágazatokban kell megvalósítani, mint például a Közös Kiberbűnözés elleni Akciócsoportban (*Joint Cybercrime Action Task Force*) vagy a Kiberfúziós Központ keretében (*Cyber Fusion Center*), az Interpol Globális Komplex Egység Fejlesztésért (*Interpol Global Complex for Innovation*) elnevezésű intézményben, amelyek működésükben mind arra mutatnak rá, hogy ez

olyan terület, amely további fejlesztésre szorul. 2015-ben az internetes bűnözésről szóló konferencia az Europol székhelyén, Hágában lesz.²³

Összefoglalva a konferencia lényege az volt, hogy a küldöttek nyomon követhessék a virtuális nyomozás minden szakaszát, hogy azonosítani lehessen a kiberfenyegetést, és a partnerek közötti információcsere révén tudomást szerezzenek a nyomozás megindulásáról a bűnelkövetőkkel szemben. Ennek a gyakorlati célja, hogy segítsen az áttekinteni a számítógépes nyomozást a különböző joghatóságok egész sorában, és bemutassa a legjobb gyakorlatot igazoló bizonyítékgyűjtési metodikákat.²⁴

Az új pszichoaktív anyagok internetes kereskedelme

Az elkövetési módokkal kapcsolatban ki kell emelni, hogy az internetes bűncselekményeknek, így az új pszichoaktív anyagok eladásának is, számos elkövetési formája ismert, amelyek közül a legjellemzőbbek az alábbiak:

- ilyen tartalmú weboldalak megjelenítése az Interneten, konkrét szerek értékesítésére létrehozott oldalak;
- az internetes kereskedelem legjellemzőbb értékesítési csatornái, az apróhirdetések;
- a weboldalakon szereplő szerekről adott tájékoztatás fő jellemzői, hogy csak legális anyagok kereskedelmével foglalkoznak, mindenütt felhívják a figyelmet arra, hogy a szerek emberi fogyasztásra nem alkalmasak, valamint arra is, hogy kizárólag 18 éven fölieknek értékesítenek;
- a használati utasítás megtalálható a rendelhető anyagok egy részénél, de előfordul, hogy azt a rendelt termékhez mellékelik;
- a szerek összetételéről és várható hatásairól csak az oldalak megközelítőleg egynegyede ír;
- az oldalak többségénél a vásárlás egy látogatás alatt lebonyolítható, vagyis a rendelés lehetséges magán az oldalon, nemcsak e-mailben vagy telefonon;

²³ Interpol-Europol Cybercrime Conference reinforces multisector commitment to cybersecurity. https://www.europol.europa.eu/latest_news/interpol-europol-cybercrime-conference-reinforces-multisector-commitment-cybersecurity. 2014.10.03. 22:12

²⁴ Combating Cybercrime through cooperation focus of Interpol-Europol Conference. <https://www.europol.europa.eu/content/combating-cybercrime-throug-cooperation-focus-interpol-europol-conference>. 2014.10.03. 22:13.

- az új pszichoaktív szereket árusító magyar weboldalak között ugyanakkor nagyon gyakori, hogy nem lehet közvetlenül az adott oldalon keresztül vásárolni, hanem megadott e-mail címre kell elküldeni a rendelést.²⁵

Az új pszichoaktív szerek online eladásra kínálása előtt a kereskedőknek még be kell szerezniük az alapanyagokat. Az új pszichoaktív anyagok beszerzési forrása a következő: csomagküldő szolgálat útján rendelnek az Interneten keresztül főleg Kínából és Indiából. Az anyagot nem kell megjelölni, amit küldeni kérnek a kereskedők, ezért egyaránt lehet ellenőrzött és nem ellenőrzött anyag is. A csomagküldők sem ellenőrzik az anyagot. Maga a célba juttatási folyamat a következő:

1. postai úton küldik meg a szállítmányt megrendelő által megadott címre, ami a legtöbb esetben nem a saját lakcíme, hanem fiktív cím, ahova bejelentkezik, vagy létrehoz magának egy postafiókot;
2. az alkatrészeket, az alapanyagokat csomagolják és leírásokat mellékelnek hozzá, hogyan kell összekeverni a küldött anyagokat.

A feldolgozáshoz rendszerint kibérelnek egy raktárat. Az alapanyagokat megfelelő eljárással elegyítik. Oldószerként főleg acetont használnak, ezáltal egy massa képződik, amelyet betonkeverőben elegyítenek, majd paracetamolt öntenek hozzá, ami összeköti a port, így a tablettázógépben egyben marad az elegyített anyag. Ezt adják el nagy mennyiségben az utcai és internetes terjesztés útján. A terjesztők éppen a joghézagot, a pillanatnyi legalitást kihasználva árulják a termékeket internetes webshopokban, kvázi internetes áruházakban. Ezekről az oldalakról lehet rendelni, amit aztán kiszállítanak. Szlovákiában pl. gyenge követő szabályozás van hatályban, sok anyaggal való kereskedés nem minősül bűncselekménynek. 2012-ben ezért sikerült lebuktatni és elfogni egy szlovák kereskedőt, aki a fenti módszerrel dolgozott.²⁶

A nyomozás megindulása kapcsán vizsgálni kell azt a kérdést, hogyan szerez tudomást a rendőrség az új pszichoaktív anyagok online kereskedelméről? A leggyakrabban:

²⁵ 2011-es éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. Reitox, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_jelentes_2011.pdf. 2013.11.14 22:19. 83., valamint 2012. éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. Reitox:

http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2012.pdf 2013. 11. 12. 20:26. 96.

²⁶ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó szóbeli közlése.

- az Europoltól/Interpoltól, EMCDDA-tól érkező megkeresés alapján (pl. ha Magyarországra küldenek anyagot, vagy Magyarországról, vagy magyarországi szerveren keresztül árusítják a szert);
- lakossági bejelentés alapján;
- ahol működik nagyobb létszámú internetes rendőrségi nyomozó csoport, annak munkatársai általában célirányosan keresnek az Interneten.

Az internetes nyomozást megnehezíti ugyanakkor, hogy az Interneten árusító kábítószer-kereskedők gyakran kulcsszavakat használnak, illetve bizonyos weboldalak kódolt hozzáférések, továbbá a kábítószereket értékesítők még az Internet világában is viszonylag zárt közösséget alkotnak, ahová nehéz beférkőzni. A fedett nyomozó alkalmazása éppen a fizikai kontaktus hiánya miatt ezen a területen jelentős eredményeket hozhat.²⁷

Magyarországon és az Európai Unióban az új pszichoaktív anyagok kereskedelmének sajátos felülete az ún. „darknet”. A „darknet” új szubkultúrát teremtett, mivel a fiatal generáció 80%-a ma már Interneten keresztül kommunikál egymással. Ezekre az oldalakra a TOR böngésző segítségével lehet eljutni, amely szabadon letölthető, anonim program. A weboldalak a „darkneten” másképpen működnek, mint a normális weboldalak. Ezek az illegális oldalak sokkal lassabban működnek, az e-mailek pl. adatcsomagban mennek át. Egy üzenetet akár 10 csomagban is át lehet küldeni. A TOR böngészőhöz akár több ezer számítógép is kapcsolódhat. Az adatcsomag azonban kódolt, amely elindul az egyik gépről e-mail formájában világhálón több száz irányban, míg végül megérkezik a kívánt felhasználóhoz. A védettséget az jelenti, hogy a weboldal kódolt, nem lehet vagy csak nagy nehézségek árán dekódolni. A weboldalon belül chatfelület működik, ahol az elkövetők chatszobákban beceneven vagy álnéven kommunikálnak egymással. Egy TOR felülethez, amely az új pszichoaktív anyagok kereskedelmi felülete, 5-6 szervergép is kapcsolódhat, akik bárkivel kereskednek. A kereskedés fizetőeszköze a bid coint, 1 bid coint pedig 800 dollárnak felel meg. A TOR felületen kábítószer-hirdetések találhatók a kábítószereket feltüntető képekkel és árakkal. Itt találkozik a vevő és az eladó. A közvetítést pedig a szerver fenntartója, az adminisztrátor végzi. A vevő megadja a postacímét, majd Magyarországon pl. deponálót hoz létre, ahonnan csomagküldő szolgálattal tovább értékesíti az anyagot. A pénz megküldését követően természetesen az adminisztrátor közvetítői díjat számol fel az eladónak. A

²⁷ GERGELY Máté: i.m. 37-38.

rendszer biztonságosnak és korrektnek mondható, mert ha elfogják a határon a szállítmányt, akkor a pénzt visszautalják.

A rendszer azonban oly módon kijátszható, hogy ha a fedett nyomozó bejut erre a TOR felületre és jó vásárlónak mutatkozik, esetleg ő maga is ad el, chat-el a többi eladóval és vevővel, akkor egyre jobban megbíznak benne az eladók és új adminisztrátorrá léphet elő, aki ily módon beépülve azonosíthatja a kábítószer árusító eladókat az IP azonosítás segítségével. Megvizsgálja a becenevet, gúnynevet használó kereskedő közösségi oldalát is, ahol esetlegesen elővigyázatlanból szintén használja a „darkneten” használt becenevét. Ezek a szerverek, a szerverek üzemeltetői támadhatók, mivel az FBI-nak is sikerült feltörni egy SILCRODE nevű illegális kábítószer-értékesítő oldalt, amelyen naponta 1,75 millió dollárnyi haszonra tettek szert a kereskedők. Ezt az oldalt lekapcsolták, azonban ez nem szünteti meg magát a problémát, mert a kereskedők átmennek egy másik oldalra, és a „macska-egér harc” kezdődik előlről. Sokkal lényegesebb, hogy kábítószer nagy tételben árusító személyt lehessen azonosítani az oldalon, és azt követően lekapcsolni.

Magyarországon erre a felderítésre nincs külön cybercrime egység, hanem a nemzetközi kábítószer-bűncselekmények elleni nyomozást ellátó egységgel közösen végzik ezeket a feladatokat, amely az NNI-n belül működik.²⁸

A bizonyítást illetően a következő sajátosságok jellemzik az internetes bűncselekmények nyomozását (így az új pszichoaktív anyagok online értékesítését is):

- számítástechnikai szakértő bevonása szükséges, mert pl. a törölt fájlokat vissza lehet állítani;
- az internetes szolgáltató megkeresése a „user” (felhasználó) azonosítása céljából;
- a telefontársaság megkeresése a használt telefonvonal előfizetőinek azonosítása céljából.

Ezeket a módszereket ki lehet egészíteni a raster nyomozás eszközeivel, így pl. számítógépes kereséssel, kutatással az adattárakban, amely kutatás a rendőrségi bűnügyi adatokon kívül kiterjedhet más nyilvántartásokra is, így többek között a népesség-nyilvántartóra vagy a gépjármű-nyilvántartásra.

²⁸ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó szóbeli közlése.

A bizonyítással kapcsolatban azonban jelentős problémák is felmerülnek:

- egyes levelezőrendszerek anonim módon, illetve álnéven történő regisztrációt is elfogadnak;
- az internetforgalom a jelenlegi technikai szinten nem fűrészhető ki teljes egészében;
- léteznek bizonyos hacker-technikák, amelyek segítségével másnak a számítógépét felhasználva lehet (tiltott) anyagokat küldeni, vagy egyéb cselekményt elkövetni;
- egyes országokban, így pl. Németországban és Magyarországon a szigorú adatvédelmi törvények miatt a szolgáltatók vagy rövid időn belül törlik a személyes adatokat, vagy ha nem, az adatok megszerzése esetén is kérdéses a bíróság előtti jogszerű felhasználhatóságuk a bizonyítás során.

A fentiek alapján látható, hogy a bizonyítás különleges eszközöket, nagy körültekintést és jelentős szakértői munkát igényel. Az internetes bűnözés hatékony üldözése megköveteli az Internet kifűrészése technikai és jogi feltételeinek megteremtését, ahol szükséges, az adatvédelmi szabályok módosítását, internetes rendőri egységek felállítását minden országban, továbbá az internetes szolgáltatók és a törvénytisztelő internetes közösség együttműködését a bűnüldöző hatóságokkal.²⁹

Az EMCDDA által használt többnyelvű internetes körkép módszertana

Az új pszichoaktív anyagokkal szembeni fellépés eszközeként használt internetes nyomozás módszerei mellett kiegészítésként fel lehet használni az EMCDDA által kifejlesztett módszert, amely rendszeres, célirányos, többnyelvű internetes „körképek” (multilingual snapshots) készítésével követi nyomon a „legal high” szerek online hozzáférhetőségét.

Az EMCDDA által alkalmazott internetes körkép módszertanának az a célja, hogy kipuhatolja a kész online hozzáférhetőségét a pszichoaktív anyagoknak, amelyet a fogyasztók számára forgalmaznak az Európai Unió területén. A legutóbbi ilyen felmérés 2011 júliusában készült, amikor 18 hivatalos európai nyelven, amelyet az Európai Unió népessége 97%-ban anyanyelvként beszél, valamint orosz és ukrán nyelven is elvégzeték ezt a felmérést.

²⁹ GERGELY Máté: i.m. 37-38.

Az EMCDDA által használt internetes körkép módszertanának a fő összetevői a következők:

1. Hatókör:

- Olyan kis és nagykereskedők által egyaránt használt weboldalak, amelyek könnyen hozzáférhetők a találmra keresgélő internet-felhasználók számára, akik érdeklődnek a pszichoaktív anyagok vásárlása iránt.
- Olyan oldalak, amelyek az EU közönségét célozzák meg.

2. Kizárási kritériumok:

- Olyan weboldalak, amelyek csak felszereléseket vagy magvakat, vagy pszichoaktív hatás nélküli gombokat árusítanak.
- Olyan weboldalak, amelyek nem szállítanak pszichoaktív anyagokat egyetlen európai uniós tagállamba sem.
- Vitafórumok és/vagy kábítószerrel összefüggő chathálózatok, közösségi oldalak vagy eszközök, mint pl. a Skype, a Messenger, a Facebook, vagy a Twitter.

3. A legnagyobb felületű azonosítás:

Ki kell választani azokat a keresési feltételeket, amelyekkel a maximális internetes keresési lefedettség elérhető. Azonosítani szükséges a relevánsabb találatot vagy a relevánsnak mutató találatok kombinációját az egyes internetes keresési alkalmakkor.

4. A lehető legtovább történő internetes mintagyűjtés, adatgyűjtés:

Megnézni az első száz linket, és aztán a százegyediket, vagyis a mintagyűjtés a kimerülésig tart, és akkor is folytatni kell az üldözést, amikor 20 eredménnyel kecsegtető link irreleváns.

5. Összetett keresőprogramot kell használni:

A lefedettség és a keresési alkalmak, különösen a keresés pontossága szempontjából fokozottan ajánlott a Metacrawler.com + Google (.nemzeti kereső) + egy hozzáadott különleges nemzeti keresőprogram, amelyek közül a legrelevánsabb a nyelvek szerinti keresőprogram használata.

6. Az európai nyelvek átfogó lefedettsége szükséges:

A kereséshez maximalizálni kell a használt európai nyelvek számát.

7. Közös jelentési sablonok:

A keresési eredmények ugyanarról az internetes keresési útvonalról számolnak be különböző nyelveken.

Három keresőprogramot (a Google-t, egy nemzeti keresőprogramot, valamint a metacrawler. com-ot) és hat keresési feltételt használnak minden egyes nyelvnél (a keresési feltételekbe beleértendő a „vásárolni” szó, továbbá az új kábítószer/legális hangulatjavítók nevei vagy elnevezései). Egy keresési lehetőséggel az általános feltételek szerint élnek az új pszichoaktív anyagok esetében, beleértve a legális hangulatjavítókat, vagy a kutatásra szánt kémiai anyagokat. A fennmaradó öt keresési feltétel a gyógynövénykeverékekre (beleértve ezekben többek között a Spice termékeket, a salvia divinorumot (látnokzsályát), valamint a kratomot), a GHB-ra, valamint a GBL-re, továbbá hallucinogén gombákra, a mefedronra és a pipradollal összefüggésben álló anyagokra (2-DPMP, desoxy-D2PM és a D2PM) koncentrál. Minden egyes azonosított oldalról a következő információkat lehet összeszedni: weboldalleírásokat, akciós termékeket, termékleírásokat, árakat, a kézbesítés országait, összetevőket, egészségügyi figyelmeztetéseket és cáfoló nyilatkozatokat.

Ez az internetes körkép 631 online üzletet azonosított, amely új pszichoaktív anyagot és szállítmányt értékesített legalább egy EU tagállamban. Ez a szám kétszer annyi, mint a 2011 januárjában azonosított online üzletek száma (amikor 314 üzletet azonosítottak), és több mint háromszor annyi, mint amennyit 2010 januárjában azonosítottak. Amint 2011 januárja és júliusa között a keresési feltételeket az internetes körképek esetében finomra hangolták, ellenőrzésként belefogtak annak kiértékelésébe, vajon a növekedést ezek a módszerbeli változások eredményezték-e. Egy elvégzett kutatás alapján a keresési feltételeket egyéniesítették azokra az esetekre, amit januárban használtak és ez is hasonló eredményt hozott, jelezve, hogy az üzletek számának azonosított növekedése érvényes megállapítás.

Az online üzletek származási országának megállapítása nehéz feladat. A kibervilágban, ahol nincsenek földrajzi határok nem túlságosan nehéz egy oldal származási helyének egy országot feltüntetni, miközben azt máshonnan irányítják. Ha azonban áttekintik a rendelkezésre álló indikátorokat, mint pl. a kapcsolattartási információk, országkód domain, a pénznem és a szállítási információk, ezek több országra is rámutathatnak.³⁰ A domainnév, mint internetes tartomány és kereskedelmi név a világhálón az elektronikus szolgáltatások körében azonosítja a szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személyt, mivel annak nevét és

³⁰ Online sales of new psychoactive substances/‘legal highs’: summary of results from the 2011 multilingual snapshots, briefing paper, 15 november 2011

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_143801_EN_SnapshotSummary.pdf, 2013.11.18. 22:36. 3-4.

elérhetőségét (címét, országhódját, tartományát) egyaránt meghatározza.³¹ Azonban a meglévő paramétereket alkalmazva feltűnt, hogy az azonosított üzletek harmada (197 a 631-ből) az Egyesült Államokban található, míg a boltok ötöde az Egyesült Királyságban.

Amikor összehasonlítjuk a 2011. januári és a 2011. júliusi körkép-azonosításokat, azon oldalak száma, amelyek az USA-ban honosak háromszorosára nőtt, és szintén nőtt azon online üzletek száma, amelyek származási országaként az Egyesült Királyság, Hollandia, Németország, Új-Zéland, Lengyelország és Kanada van feltüntetve. Azonban vannak kivételek ez alól, hiszen az orosz weboldalak száma stagnál, míg enyhe csökkenés figyelhető meg az azonosított magyar és román weboldalak számában. Az angol továbbra is túlsúlyban van, mint a fő nyelvi felülete az online értékesítésnek – 621 online üzletből 490-nek az angol volt az egyik nyelvi felülete –, míg 367-nek az angol volt a kizárólagos felülete. A német a második legtöbbször használt nyelvi felület, amit jelez, hogy 62-ről 102-re növekedett az azonosított üzletek száma januártól júliusig. Habár Spanyolország és Franciaország ritkábban tűntek fel, mint az online üzletek származási országai, a spanyol és a francia viszonylag gyakran fordul elő, mint nyelvi felület (minden 43. online áruház volt spanyol vagy francia), amíg a lengyel vagy holland nyelvet 37 bolt használt.³²

Az EMCDDA által használt többnyelvű internetes körkép módszertana azért bizonyul rendkívül hasznosnak, mivel a fentebb említett indikátorok (országhód domain, kapcsolattartási információk, címek, pénznem és szállítási információk) olyan segítséget adnak a nyomozó hatóságok kezébe, amelynek alapján elindulhat az internetes nyomozás, az adattárakban való keresgélés (raster nyomozás), a titkos információgyűjtés, valamint a nemzetközi párbeszéd és az információcsere az Europol és tagországi rendőri szervek között, és egy közös nyomozócsoport felállítását követően, jól megszervezett és végrehajtott rajtaütéssel elfoghatók a kábítószer-kereskedők.

Ennek az internetes nyomozási módszernek a sikerét támasztja alá az a 2012-ben végrehajtott rajtaütési akció, amikor a szlovák rendőrség segítségével felderítettek és elfogtak egy olyan forgalmazót, aki az Interneten keresztül árusított nagy mennyiségben új pszichoaktív anyagokat, illetőleg kábítószer (így pl. 4-MEC-et). Az anyagokat

³¹ LONTAI Endre - FALUDI Gábor - GYERTYÁNFY Péter - VÉKÁS Gusztáv: Szerzői jog és iparjogvédelem. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012. 282.

³² Online sales of new psychoactive substances/'legal highs': summary of results from the 2011 multilingual snapshots, briefing paper, 15 november 2011:

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_143801_EN_SnapshotSummary.pdf, 2013.11.18., 22:36, 4-5.

Szlovákiában csomagolták, és egy csomagküldő szolgálat révén juttatták el a magyarországi megrendelőkhez.³³

A raster nyomozásban rejlő lehetőségek

Az internetes nyomozás mellett hatásos módszernek bizonyulhat mind a kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények, mind az új pszichoaktív anyagokkal szembeni fellépés szempontjából egy sajátos felderítési módszer, a raster vagy más néven hálónyomozás alkalmazása. A *raster nyomozás* lényegét leginkább az integrált bűnüldözés jelenségével lehet a legjobban szemléltetni.

A modern infrastruktúrát használó szervezett bűnözéssel szemben – mint amilyen a kábítószer-bűnözés is – a magyar rendőrségnek is folyamatosan fejlesztenie kell a titkosszolgálati eszközeit, gépjárműparkját, hírközlését, számítógépparkját. A számítógéppark fejlesztését fontos kiemelni, elsősorban kriminalisztikai szempontból, mert ez az egyik fontos alkotórésze az integrált bűnüldözésnek. Az integráció itt a rendőrségen belüli szervek, illetve a rendőrség és az azon kívül álló szervezetek közötti együttműködést jelzi. A hangsúly a rendőrségen belüli együttműködésen van, egészen az ismeretlen tetteses helyszínen való tevékenységtől a teljes felderítésig, bizonyításig.³⁴ Az integrált bűnüldözés modern nyomozásszervezés, amelyben az információáramlás összehangolt, minden résztvevő szerv és személy számára pontosan körülhatárolt, magas fokú fegyelemmel végrehajtott tevékenységet, pontos hatáskör- és illetékesség-meghatározást, valamint széleskörű szabványosítást feltételez. (Déri-Budai)³⁵ Az integrált bűnüldözés lényegét úgy is megfogalmazhatjuk, hogy információk beszerzése, kódolása, továbbítása, felhasználása a rendőrség vertikális és horizontális szervezeti felépítésében zavartalan, az mindenhol hozzáférhető, átjárható, átlátható és kompatibilis. Ennek része egy centralizált adatbank, valamint a helyi (megyei, városi) adattárak sokasága, amelyek egymással – megfelelő garanciákkal körülbástyázva – képesek kommunikálni, együttműködni. Ezt az integrációt ki kell terjeszteni a rendőrség nemzetközi kapcsolataira is (Interpol, Europol), valamint a rendőrséggel együttműködő vagy tevékenységéhez kapcsolódó szervek információbázisaira is (pl.

³³ 2013-as éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. Reitox: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf 2013.11.14. 22:13. 98.

³⁴ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: i. m. 427.

³⁵ DÉRI Pál – BUDAI Attila: Korszerű bűnüldözés ORFK, Budapest, 1991. Idézi: TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: i. m. 427.

közigazgatási, határrendészeti, vám- és pénzügyőrségi, honvédségi, nemzetbiztonsági adattárak stb.) A nyomozásnak ezt a fajtáját, amely adattárakban (hálózatokban) való kutatást, átjárást, összefüggés-keresést jelent, „raster” (háló)nyomozásnak is nevezik, és amelyet a fejlettebb országok már jó ideje sikerrel alkalmaznak.³⁶ E speciális, az 1970-es évek óta alkalmazott nyomozási forma legfőképpen nyilvántartásokhoz kötődik, ezért adattárakban való keresést, kutatást jelent, amely szitaként (hálóként) működik és a bűncselekményhez kötődő lehetséges elkövetőket tudja kigyűjteni, leszűkíteni, akár egyetlen személyre is.

Az integrált bűnüldözés elengedhetetlen része azoknak a releváns információknak az összegyűjtése, amelyek a bűnügyi, a civil és a nemzetközi adattárakból beszerezhetők. Az adatgyűjtés a tág értelemben vett nyomozás tárgyául szolgáló cselekmény (esemény) körülményeinek, az abban érintett személyek tevékenységének, hollétének és személyes körülményének tisztázása, azaz minden olyan tevékenység, amely formális eljárásjogi keretek között a meglévő ismeretek bővítésére törekszik. Az adatgyűjtésnek jelentősége van mind a felderítésben, mind a bizonyításban. Funkciója akkor érvényesül, ha maradéktalanul választ ad a fő kriminalisztikai kérdésekre: Mi? Hol? Mikor? Hogyan? Ki? Kivel? Miért? történt.³⁷ A *ki?* kérdésre adott válaszból kiderül, hogy ki az alany; a *mit tett?* kérdésre adott válaszból, hogy mi volt az elkövetési magatartás; a *mikor?*, *hol?*, *mivel?*, *miért?*, *hogyan?* kérdésekre adott válaszokból pedig az elkövetés ideje, helye, eszköze, módja és a tett indító oka, illetve motivációja állapítható meg.³⁸ Az adatokat az adatgyűjtés során torzulásmentesen, valóságúen kell rögzíteni, sok esetben ugyanis irreleváns adatokat is beszereznek és rögzítenek.³⁹ Az adat fogalmát a rasteryomozás esetében úgy lehetne körülírni, hogy valakinek vagy valaminek a megismeréséhez hozzásegítő tény, amely a valóság egy mozzanatát, vagy mozzanatsorozatát fejez ki. Nagyon fontos, hogy mire vonatkoztatjuk az adatot: személyre, tárgyra vagy eseményre. A nyomozásban az adat leggyakrabban személy vagy személyek külső megjelenésére, viselkedésére, jelenlegi és jövőbeni magatartásra utal. A rasteryomozás elsősorban esemény, eseménysorozat megismerésére, azaz felderítésre szolgál.⁴⁰ A nyomozás szempontjából az információ az adat hírtartalma, amellyel kiegészülnek az ügyre vonatkozó, már meglévő

³⁶ Uo. 428.

³⁷ PILISI Fanni: A rasteryomozás kriminalisztikai jelentősége. Belügyi Szemle 2013. évi 3. szám, 118.

³⁸ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2009, 408-413., idézi: PILISI Fanni: i.m. 118.

³⁹ LAKATOS János (szerk.): Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 51-58., idézi : PILISI Fanni: i.m. 118.

⁴⁰ PILISI Fanni: i.m. 122-123.

ismertek. Ezek az adatok – ha kiállják az ellenőrzés próbáját – úgynevezett bizonyító erejű adatokká válnak, és felhasználhatók a felderítésben.⁴¹ A nyomozás során szigorúan el kell választani a tényleges információt a véleménytől. A tények rögzítése elengedhetetlen, a hozzáfűzött vélemény pedig alapja lehet egy későbbi verzió kidolgozásának. Fontos kritérium a gyorsaság, hogy az adatok kellő időben és módon eljussanak a nyomozó hatósághoz.⁴²

Az információszerzés leggyakoribb területei:

- az ügyben érintett személyek, tárgyak felkutatása,
- a bizonyítási eszközök felkutatása beszerzése,
- a nyomozási cselekmények megalapozásához, megtervezéséhez szükséges adatok összegyűjtése,
- a nyomozási verziók ellenőrzése,
- az ügy eseményeinek, körülményeinek tisztázása.⁴³

Ez a szűrő-kutató munka a nyomozás kezdeti fázisában indul, és szinte végigkíséri az egész felderítési és vizsgálati eljárást. Az adatbankok által nyújtott lehetőségek maximális kiaknázása nagyban megkönnyítheti, eredményessé teheti a nyomozói munkát, ezáltal több idő jut a klasszikus kriminalisztikai gondolkodásra.⁴⁴

A hagyományos nyomozási módszerektől három ismérv különbözteti meg a raszternyomozást:

- a számítógépes keresést, kutatást adattárakban (nem az utcákon, nem a határoknál stb.) folytatják⁴⁵, az adatbázisok regisztrált információinak teljes körű, aránylag rövid időn belüli összevetése, szűkítése, a hálószerű összefüggés-keresés lehetőséget teremt arra, hogy akár íróasztal mellől is elkövetőkhöz vagy elkövetői körhöz vezesse a nyomozót⁴⁶;
- a kutatás rendőrségi-bűnügyi adatokon túlmenően más nyilvántartásokra is kiterjed;

⁴¹ BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet – BORSZÉKI Győző – LAKATOS János: Kriminálmetodológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000. 50-51., idézi: PILISI Fanni: i.m. 123.

⁴² PILISI Fanni: i.m. 118-119.

⁴³ ILLÁR Sándor (szerk.): Krimináltaktika – tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére. BM Kiadó, Budapest, 1983, 44-62., idézi: PILISI Fanni: i.m. 119.

⁴⁴ PILISI Fanni: i.m. 119.

⁴⁵ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2009, 236.

⁴⁶ PILISI Fanni: i.m.119.

- meghatározott személyek után nyomoznak, akik bizonyos kritériumoknak megfelelnek. A kiválasztott személyek semmit nem sejtenek arról, hogy adatellenőrzés alatt állnak.

A nyomozási módszer európai és amerikai megjelenését követően több jogi és alkalmazhatósági aggály is felmerült, ezek között a leglényegesebbek:

- a nyilvános és nem nyilvános adatok szabad felhasználásával előtérbe kerülnek a gyanúsítások;
- a nyomozóknak lehetőségük van arra is, hogy ezeket az adatokat bárkiről, bármilyen célból tárolhassák;
- a hivataloknak terjedelmes banki és telekommunikációs információt kell összegyűjteniük, így a számlatulajdonosokról, a számlán történő tranzakciókról, a magánszemélyek és vállalkozások levelezéseiről, a postai szolgáltatások igénybevételéről, a címzettekről, a postafiókokról, valamint adatokat szereznek arról, hogy ki, mikor, melyik mobiltelefonról kit hívott. és ki, kinek, mikor küldött e-mailt, illetve a légi közlekedésben részt vevőket is vizsgálják;
- egyes országokban a biometriai ismertetőjelek bekerültek az útlevelebe, illetve a személyi igazolványba, holott ezen adatok rögzíthetősége is kétségeket kelt;
- bekerül az információs adatbázisba a külföldi állampolgárok vallási hovatartozása is, jóllehet pl. a német alkotmányban e kérdés felvetése csak akkor megengedett, ha attól valamilyen jog, illetve kötelesség függ; kérdéses továbbá, hogy a menekültek adatait minden további nélkül kiadják az anyaországnak;
- az adatok tárolási idejét több helyen 5-10 évről 10, illetve 15 évre emelték.

Mindezen aggályok miatt az 1990-es években lanyhult a „raster nyomozás” gyakorlati alkalmazhatósága, ám a 2001-es amerikai terrorcselekmények után ismét előtérbe került. A bűnüldözés széles körű jogosultságokat kapott mind az USA-ban, mind Németországban, ahol a „raster nyomozás” 30 éves történelmében a legtöbb sikert érték el.⁴⁷ A hálónyomozás eszközeinek alkalmazása véleményem szerint csak a szükségesség-arányosság alkotmányos elve mentén történhet. A „raster nyomozás” elméleti igazolásának alapja arra a felismerésre alapítható, hogy a bűncselekmények éppen az alapvető jogokat sértik vagy

⁴⁷ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: i.m. 236-237.

veszélyeztetik, és hogy a gyanúsítottat is megillető alapvető jogok nem állhatják útját a bűnüldözésnek és a büntető igazságszolgáltatásnak. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 8. cikke biztosítja mindenkinek a jogát arra, hogy magán- és családi életét tiszteletben tartsák, de megengedhetőnek tartja, hogy a hatóságok e jogok gyakorlásába beavatkozzanak a közbiztonság vagy a bűncselekmény megelőzése érdekében.⁴⁸ A következő fontos kérdés annak tisztázása, hogy ez a korlátozás milyen módon történhet. Véleményem szerint a hálónyomozás, mint sajátos operatív eszköz akkor alkalmazható, ha a megszerzeni kívánt adat elengedhetetlenül szükséges az elrendelés céljának eléréséhez, másrészt az adat más módon nem szerezhető meg, és a „raster nyomozás”alkalmazása nem jár az azzal érintett vagy más személy alkotmányos alapjogának – az elérendő bűnüldözési érdekhez képest – aránytalan korlátozásával.⁴⁹ Ezzel feloldható az érdekkonfliktus az alapvető jogok érvényesítése és a bűnüldözés, illetőleg a büntető igazságszolgáltatás között, mivel egyensúly teremthető azáltal, hogy csak akkor alkalmazzák ezt a sajátos operatív eszközt, ha a cél eléréséhez elengedhetetlenül szükséges, és a bizonyíték másként nem szerezhető meg, s mindez nem jár aránytalan korlátozással. Ha ez mégis megtörténik, akkor eljárási garanciaként biztosítani kell a jogorvoslatot, amelynek a bíróság tesz eleget, és szintén a bíróság adja meg az engedélyt a szükséges operatív eszközök használatára.⁵⁰ A hálónyomozás eszközeivel gyűjtött, nyilvánvalóan nem érintett személyekre vonatkozó adatokat haladéktalanul meg kell semmisíteni, azok a továbbiakban nem kezelhetők és nem használhatók fel.⁵¹

Az előzőekben említettekkel biztosítható a célszerűség és célhoz kötöttség, valamint a törvényesség követelménye. A célhoz kötöttség, célszerűség elve ez esetben az jelenti, hogy a hálónyomozás során az adattárakból összeállított adatkezelés nem lehet öncélú, hanem mindig valamilyen feladat végrehajtásának eszköze kell, hogy legyen (pl. a határon átnyúló kábítószer-kereskedelem elkövetőinek felderítése érdekében adattárakban való keresgélés, különböző regiszterekből nyert, bűnügyileg releváns adatok tárolása), mindig előre meghatározott cél elérését kell, hogy szolgálja (pl. a nemzetközi kábítószer-kereskedelem felszámolása). Másrészt az összeállított nyilvántartásban csak olyan adatokat szabad tárolni, amelyek a meghatározott cél eléréséhez feltétlenül szükségesek. A törvényesség pedig szorosan kapcsolódik a

⁴⁸ KIRÁLY Tibor: Büntetőeljárás jog. 4., átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 301-302.

⁴⁹ Erről ld: Dr. BÓCZ Endre – Dr. FINSZTER Géza: Kriminológia joghallgatónak. Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 296.

⁵⁰ Erről ld: KIRÁLY Tibor: i.m.301.

⁵¹ Dr. BÓCZ Endre – Dr. FINSZTER Géza: i. m. 302.

célhoz kötöttséghez, hiszen Magyarországon is törvény írja elő a személyes adatok célhoz kötött gyűjtését és tárolását. A törvényesség ezen túllépve azonban azt is jelenti, hogy egyrésztől csak olyan nyilvántartásokat szabad vezetni, amelyeket jogszabály elrendel, de legalábbis nem tilt, másrésztől pedig a személyi nyilvántartások csak kifejezett jogszabályi felhatalmazás esetén kapcsolhatók össze (pl. bűncselekmény felderítése, megszakítása elkövető kilétének megállapítása, és elfogása érdekében).⁵²

Az egyik legismertebb „raster nyomozás” eredménye, amikor 1979-ben röviddel a szabadlábra helyezése után ismételen elfogták Rudolf Heißler terroristát, aki – többek között – részt vett a gyáros Schleyer elrablásában is. Hozzá azon 16 000 személy közül jutottak el, akik az áramszolgáltatónak készpénzzel elégítették ki a számlájukat. Ezen csoportból törölték a listáról a bejelentett lakcímmel, jogosítvánnyal vagy gépjárművel rendelkező személyeket, illetve azokat, akik családi pótlékban részesültek. Végül két lakás (személy) maradt fent a rostán: egy kábítószer-kereskedőé és egy minden gyanú felett álló raster nyomozó szolgálati lakása. A drogellenes küzdelem másik jelentős eredménye, amikor 350 olyan kábítószerküldöncöt tartóztattak le, akik 1977 és 1978 között Kínából, valamint Malajziából heroint szállítottak az NSZK-ba. E nyomozás során azoknak az ázsiai utasoknak az adatait vizsgálták, akik egyedül utaztak repülőgépen és csak rövid ideig tartózkodtak Európában.⁵³

A törvényesség és a célszerűség, valamint a szükségesség/arányosság garanciális elveinek szem előtt tartásával a hálónyomozás során beszerzett információk közül azokat, amelyek nyilvánvalóan nem a bűncselekmény elkövetésével érintett személyekre vonatkoznak haladéktalanul meg kell semmisíteni, azok a továbbiakban nem kezelhetők, és nem is használhatók fel. Ennek a tiltó normának a figyelmen kívül hagyása jogkövetkezményként azzal az eredménnyel kell, hogy járjon, hogy az ilyen módon beszerzett bizonyítékokat a büntetőeljárás során nem lehet figyelembe venni.

A törvényesség/célszerűség, valamint a szükségesség/arányosság garanciáinak mind a most ismertető német, mind pedig a magyar jogszabályok eleget tesznek.

Mint fentebb láttuk a Német Szövetségi Köztársaság nyomozó hatóságai már az 1970-es években megfogalmazták, és azóta is alkalmazzák az adattárakból szerezhető információk összevetésén alapuló összefüggés-

⁵² CSÁKI Gyula Balázs: A jogi informatika alapjai. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 22.

⁵³ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: i. m. 237.

keresést, a *Rasterfandung*ot. A rászter nyomozás atyja Horst Herold, a szövetségi nyomozó hatóság, a *Bundeskriminalamt* egykori vezetője. Magát a nyomozási metodikát a hetvenes években a Német Szövetségi Köztársaságot nagymértékben veszélyeztető terrorista cselekmények hívták életre.⁵⁴ A Német Szövetségi Köztársaságban a rászter nyomozást 1997-ben foglalták törvénybe. A szövetségi nyomozóhivatalokról szóló törvény, a *Bundeskriminalamtgesetz*, 20j. § (1)-(4) bekezdései nevesítik a nyomozó hatóságok ezzel kapcsolatos intézkedéseit, eljárásait.⁵⁵

Az (1) bekezdés szerint a Szövetségi Nyomozóhivatal az állami vagy magánszervezetektől személyes adatok továbbítását kérheti bizonyos személyi körökről, csoportokról abból a célból, hogy automatizált összehasonlítást tudjanak végezni más adatbázisokkal olyan mértékben, amely az állam biztonsága, valamint más személyek életének és testi épségének védelme, vagy jelentős értékű tulajdonnak a megőrzése érdekében szükséges. A veszélyhelyzet megállapításához konkrét adatokra van szükség, amelyet a törvény 4a. §-ának (1) és (2) bekezdése határoz meg.⁵⁶

A törvény 4a. § (1) bekezdése értelmében a Szövetségi Nyomozóhivatal akkor láthatja el a nemzetközi terrorizmussal való fenyegetés elhárításához szükséges feladatokat, amikor

1. a nemzetközi fenyegetés fennáll,
2. arra az adott tartomány nyomozó hatóságának joghatósága nem állapítható meg, vagy
3. kéri, hogy felsőbb állami szerv járjon el.

Ez megakadályozhatja a (német) Btk. 129a. §-ában meghatározott bűncselekmények elkövetését. Ennek (1) és (2) bekezdésében szabályozott bűncselekmény célja, hogy a lakosságot megfélemlítse, illetőleg más állam alkotmányos, társadalmi, vagy gazdasági rendjét erőszak vagy fenyegetés hatására megváltoztassa, avagy nemzetközi szervezet működését megzavarja, és ezzel jelentős károkat okoznak.

A (2) bekezdés alapján a hatáskörrel rendelkező tartományi kormányok és más rendőri szervek tevékenységét a Szövetségi Nyomozóhivatal eljárása nem érinti. Az illetékes tartományi hatóságot, vagy illetékes rendőri szervet haladéktalanul értesíteni kell, ha a Szövetségi Nyomozóhivatal az (1) bekezdésben említett feladatát látja el. A feladat

⁵⁴ Dieter SCHENK: Der Chef. Horst Herold und das BKA. Spiegel-Buchverlag, Hamburg, 1998, S. 22-28. Idézi: PILISI Fanni: i.m. 120.

⁵⁵ Uo. 128.

⁵⁶ Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997: § 20j (1) Rasterfahndung. <http://dejure.org/gesetze/BGAG/20j.html>, 2014-12-07. 15.59.

ellátása megegyezéssel közösen is végezhető. A Szövetségi Nyomozóhatóság (1) bekezdés 2. pontjában említett feladatát tartományi nyomozóhatóság is elláthatja, amennyiben az nem esik az (1) bekezdés 1. vagy 3. pontja alá.⁵⁷

A 20j. § (2) bekezdése kimondja, hogy az adattovábbítás iránti kérelemben minden egyes esetben meg kell jelölni a keresett személy nevét, címét, születési helyét és idejét, valamint az érintett személy egyéb jellemzőit. Ez azonban nem terjedhet ki olyan személyes adatokra, amelyekre nézve szakmai vagy más speciális titoktartási kötelezettség áll fenn. Az adattovábbítás során kérésre a titokkal érintett személyes adatok is átadhatók, amennyiben jelentős műszaki nehézséget, vagy jelentékeny időt és anyagi ráfordítást jelentene a korlátozással érintett adatok nélküli adattovábbítás, ezeket az adatokat azonban a Szövetségi Nyomozóhatóság nem használhatja fel.

A (3) bekezdés akként rendelkezik, hogy amennyiben az intézkedés elérte célját, vagy úgy tűnik, hogy az intézkedés célját nem lehet elérni, az adattovábbítás során beszerzett adatokat és az ehhez kapcsolódó fájlokat törölni kell, azokat meg kell semmisíteni, hacsak a beszerzett adatok nem szükségesek az egymással összefüggő tények megállapításához. Az intézkedést dokumentálni kell. Ezt a dokumentációt megfelelő technikai és szervezeti feltételek biztosításával külön kell tárolni, és a naptári évet követő év végén az adatokat törölni kell, vagy a fájlokat meg kell semmisíteni.

A (4) bekezdés előírja, hogy az intézkedést a bíróság csak a Szövetségi Nyomozóhatóság vezetőjének vagy képviselőjének a kérésére rendelheti el.⁵⁸

A törvény rendelkezéseiből kiviláglik, hogy a veszélyhelyzet megállapításához olyan konkrét adatokra van szükség, amelyek a bűncselekmény bekövetkezését prognosztizálják.⁵⁹ A törvény definíciója alapján a *Rasterfahndung* nem más, mint különböző személyi adatállományok automatizált összeegyeztetése, összevetése azzal a céllal, hogy kiszűrjék, redukálják azoknak a személyeknek a körét, akik az előzetesen megállapított feltételeknek megfelelnek. Az adattárakban kutatások segítségével, az ún. raszterkritériumoknak megfelelő adatok alapján felderíthetővé váltak és válnak a terroristák (kábítószer-

⁵⁷ Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997: § 4a Abwehr von Gefahren des internationalen Terrorismus. <http://dejure.org/gesetze/BKAG/4a.html>, 2014-12-07. 17:28.

⁵⁸ Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997: §20j (1) Rasterfahndung. <http://dejure.org/gesetze/BGAG/20j.html>, 2014-12-07. 15:59.

⁵⁹ PILISI Fanni: i.m. 120.

terjesztők) egyes cselekményei.⁶⁰ Ez akként is jellemezhető, hogy a különböző szűrőmunka megjelenítésével, az adatállományok hálószerű kutatásával egyes személyek „fennakadnak a kifeszített hálón.”⁶¹

Magyarországon ez a modell, az ún. raster nyomozás ténylegesen nem alakult ki, e speciális eljárás fogalmát nem foglalták jogszabályba, magának a nyomozási formának a megnevezése is csak tudományos értekezésekben lelhető fel, a bűnüldöző hatóságok azonban a gyakorlatban elsősorban az ismeretlen tettes felderítése során alkalmazzák ezt a fajta nyomozási metodikát. A bűnügyi elemző és értékelő munkával foglalkozó szakemberek a rendelkezésre álló adattárak által nyújtott lehetőségeket maximálisan kihasználják a bűncselekmény elkövetőjére felállított feltételeknek megfelelően. E nyomozás törvényi feltételeit Magyarországon a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény, a bűnügyi nyilvántartásról, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által a magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény, az információs önrendelkezési jogról és információszabadságról szóló 2011.évi CXII. törvény, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény teremti meg. A felsorolt jogszabályok jelentik a garanciát arra, hogy ez az elemző-értékelő munka nem parttalan, hanem tudatos és célirányos, mert az elkövető személyére vonatkozó raszterkritériumok kidolgozása nagy pontosságot és odafigyelést igényel. Ezt a munkát pedig olyan szakembereknek kell végezniük, akiknek megfelelőek az ismereteik.

Fontos mindezekhez hozzátenni, hogy a modern bűnüldözésben a különböző adatbankok, valamint a számítástechnika lehetőséget kínál ahhoz, hogy a klasszikus utánajárásos nyomozás, adatgyűjtés helyett vagy azokkal párhuzamosan – a kritériumoknak megfelelő szűrő-kutató munka segítségével – felderítsék az ismeretlen elkövetőt. A számítógép rendkívül rövid idő alatt képes információként hasznosítani a nyilvántartásokban elfekvő adathalmazt, és az egymást kiegészítő információk birtokában elősegíteni az ismeretlen tettes elleni nyomozást. A nyomozás így valójában minden olyan adattárra kiterjed, amelyből a felállított kritériumokkal megfeleltetik az addigi információkat.

A klasszikus bűnügyi rendőrségi adatokon kívül érdemes még a kutatásokat kiterjeszteni a civil adattárakra is, így többek között:

- a mobiltelefon-szolgáltatások adataira – híváslisták elemzésére, átjátszótoronyok információinak kiértékelésére;

⁶⁰ Uo. 120.

⁶¹ TREMMEL Flórián - FENYVESI Csaba - HERKE Csongor: i.m. 236-237., idézi: PILISI Fanni: i.m. 120.

- autópálya-fényképfelvételek értékelésére;
- bankszámla-információk lekérdezésére, bankautomaták felvételeinek értékelésére;
- benzinkutak kamerái által készített felvételek vizsgálatára;
- légi közlekedésben résztvevő személyek személyes adatainak lekérdezésére;
- az Interneten elérhető különböző közösségi oldalak felhasználóinak adataira (Iwiw, Facebook, stb.).

Pilisi Fanni a civil és rendőrségi adattárak együttes használatából adódó sikeres felderítést a következő jogesettel szemlélteti:

Egy rendőrtiszttel együttműködő személy információt szolgáltatott egy kábítószer-delictum kapcsán. Megyeszékhelyi városban, frekventált szórakozóhelyen egy bizonyos személy látja el a vendégeket partydrogokkal. Az illetőnek a gúnynevét tudta megmondani az informátor, valamint egy jellegzetes tetoválás leírását, amely jól látható a keresett személy vállán. A rendőrtiszt ezt követően a Facebookon rákeresett az illető gúnynévére. A kereső három találatot dobott ki, és az egyik képen a keresett személy fürdőnadrágban pózolt nagy értékű Audi személygépkocsija mellett, karján a jellegzetes tetoválással. Az autó rendszáma is jól látható volt, ezért a gépjármű-nyilvántartásból az összes adata ismertté vált. Ezután az eljáró nyomozó még a bűnügyi nyilvántartásokban is ellenőrizte az adatokat, és megállapította, hogy már korábban is büntetőeljárás alá vonták az illetőt kábítószer terjesztése miatt.

A hálónyomozás módszerével a rendelkezésre álló adattárakból beszerezhető információk közül különösen az új pszichoaktív anyagok visszaszorítására és a kábítószer-kereskedelem elleni fellépés körében a következő adattárak fontossága kiemelkedő:

– Az *Interpol* a rendőri együttműködés egész világot behálózó szerve, amelynek alapvető feladata, hogy megteremtse és elősegítse a rendőri szervek közötti minél szélesebb körű kooperációt, valamint a köztörvényes bűncselekmények megelőzését és üldözését. Fő funkciója, hogy az államok bűnüldöző szervei számára adatokat elemezzen, megkereséseket továbbítson, adatbázisokat működtessen, különböző jelentéseket készítsen. Az Interpol által használt központi bűnügyi nyilvántartás adatbázisainak (Automated Search Facility; ASF) tartalma az alábbi: személykörözés; a nemzetközi elfogatóparanccsal körözött személyek; egyéb személyek, akik a körözést elrendelő ország döntése alapján kerülnek be a rendszerbe.

– Az *Europol*, amely elsősorban a tiltott kábítószer-kereskedelem, a nukleáris és radioaktív anyagok kereskedelme, az embercsempészet, az emberkereskedelem és a gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények

megelőzésével és leküzdésével foglalkozik, továbbá az élet, a testi épség, a személyi szabadság és a vagyon ellen irányuló bűncselekményekkel is, ha azokat terrorista cselekmények keretében követik el.

Az Europol feladatai a következők:

- a tagállamok közötti információcsere megkönnyítése;
- bűnüldözési információk összegyűjtése, rendezése és elemzése;
- a tagállamok illetékes hatóságainak haladéktalan értesítése az őket érintő információkról és a bűncselekmények között feltárt bármilyen összefüggésekről – nemzeti egységek útján;
- a tagállamokban folyó nyomozás segítése minden fontos információnak a nemzeti egységekhez történő továbbítása útján;
- az összegyűjtött információk számítógépes rendszerének fenntartása.

Az Europol minden tagállamban nemzeti egységgel áll kapcsolatban. Minden tagállam egy nemzeti egységet hoz létre vagy jelöl ki az előbb említett feladatok ellátására, így ezek az alábbi tevékenységet fejtik ki:

- az Europolit – saját kezdeményezésük alapján – ellátják a feladatainak ellátásához szükséges információkkal;
- válaszolnak az Europol információk, bűnüldözési információk és tanácsok iránti kérelemre;
- a nemzeti jog betartásával értékelik és továbbítják az információkat és a bűnüldözési információkat az illetékes hatóságoknak;
- tanács, információ, bűnüldözési információ és elemzés iránti kérelemmel fordulnak az Europolhoz;
- a számítógépes rendszerekben található információt továbbítják az Europolnak.⁶²

Az új pszichoaktív anyagok visszaszorítása elleni küzdelem esetében a tagállamok nemzeti nyomozó hatóságai és a nemzeti drog fókuszpontok által szolgáltatott információk alapján az EMCDDA és az Europol a Tanács új pszichoaktív anyagokra vonatkozó információcseréről, kockázatértékelésről és ellenőrzésről szóló 2005/387/IB számú határozatának 5.1 cikke alapján elemzi, hogy szükséges-e közös jelentést elindítani. A döntés a következő hat kritériumon alapul: lefoglalt anyag mennyisége, nemzetközi kereskedelemre utaló bizonyítékok, szervezett

⁶² PILISI Fanni: i.m. 124-126.

bűnözésre utaló bizonyítékok, az új pszichoaktív szer toxikofarmakológiai tulajdonságai vagy egy jobban ismert vegyülettel való analógiája, a további gyors terjedésre vonatkozó bizonyítékok, valamint a mérgezésre vagy a halálra utaló bizonyítékok. A pozitív döntés, vagyis a közös jelentés kiadásának feltétele, hogy a két intézmény megegyezzen a jelentés szükségességéről.

Ezek közül témánk szempontjából releváns első három kritérium részletesebb bemutatására kerül sor, amely az Europol felelősségi körébe tartozik.

A lefoglalt anyag mennyisége az új pszichoaktív anyag megjelenésének sűrűségét, megjelenéseinek körülményeit és az anyag mennyiségét jelenti, amely az Europol Nemzeti Egységei és a Kábítószer- és a Kábítószer-függőség Európai Információs Hálózata nemzeti drog fókuszpontjain keresztül az EMCDDA-hoz és az Europolhoz érkezett információkat foglalja magába.

A nemzetközi kereskedelemre utaló bizonyítékok esetében az Europol a tagállamok nemzeti egységei által továbbított, az Európai Unióban megjelenő új pszichoaktív szerek lefoglalásainak összes mennyiségéről, a származási és célországokról, valamint egyéb csempészeti módszerekről és ezek működéséről szerzett információkat elemzi.

A szervezett bűnözésre utaló bizonyítékok alapján az Europol gyűjti és elemzi a tagállamok nemzeti egységeitől továbbított információt, amely szerint, ha nyilvánvaló vagy fennáll a gyanú, hogy az Európai Unióban megjelenő új pszichoaktív anyag előállításában, terjesztésében és kereskedelmében a szervezett bűnözés részt vett, akkor megteszi a szükséges lépéseket. Ha szükséges lépések és a közös jelentés megtételéhez elengedhetetlen, akkor az Europol az erőszakra és/vagy a pénzmosásra utaló nyomokról is gyűjt információt. Amennyiben ez a szükséges intézkedések megtételéhez célszerű, és több mint két tagállam érintett, akkor az Europol meggondolhatja, hogy erőforrásait és prioritásait mozgósítsa, így dönt arról, hogy elindítson-e és/vagy koordináljon-e egy célorientált nemzetközi nyomozást az azonosított bűnözői csoportok ellen.⁶³

Az Europolit ebben a munkájában minden nemzeti egység legalább egy összekötő tisztviselővel segíti, aki képviseli az egység érdekeit az

⁶³ Új pszichoaktív szerek korai jelzőrendszere, Működési Útmutató, Drog Fókuszpont. Az útmutatót készítette: Leslie A. KING - Roumen SEDEFOV. A magyar kiadást szerkesztette: DARÓCZY Zita, a Nemzeti Drog Fókuszpont munkatársa, 2007. 20-21.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ews_utmutato.pdf 2013. 12. 31. 16:52.

Europolon belül, valamint előmozdítja az őt küldő nemzeti egység és az Europol közötti információcserét, különösen a következők terén:

- ellátja az Europolit a küldő nemzeti egységtől származó információval;
- továbbítja az Europoltól a küldő nemzeti egységnek szóló információt;
- az információ továbbítása és a küldő tagállamot érintő információ elemzésére irányuló tanácsadás révén együttműködik az Europol tisztviselőivel.

Az Europol az összegyűjtött információk tárolására a következő elemekből álló számítógépes rendszert tart fenn:

- *információs rendszer*, amelynek segítségével gyorsan megállapítható, mely információk találhatók meg a tagállamokban és az Europolnál;
- *elemzési célból* összeállított, részletes információkat tartalmazó *munkafájlok*;
- elemzést szolgáló fájlok egyes adatait tartalmazó *tárgymutatórendszer*.

Jelenleg az Europolnál több mint húsz – átalakítás és korszerűsítés alatt álló – bűnelemzői munkafájl működik, amelyek közül a kábítószer-kereskedelem és az új pszichoaktív anyagok szempontjából releváns fájlok tekintetében Magyarország az alábbiakban jelezte együttműködési szándékát:

- a COLA projekt, melynek profilja az illegális kokainkereskedelem latin-amerikai szervezett bűnözői hálózatok részvételével;
- a MUSTARD projekt profilja az illegális heroinkereskedelem török szervezett bűnözői csoportok részvételével;
- a SYNERGY projekt, amelynek profilja a szintetikus kábítószeres illegális kereskedelmében érintett hálózatok.

Az eddig elmondottak alapján a raster nyomozáshoz szükséges feltételrendszer kialakítása bonyolult művelet, amely több tudományterület ismeretének együttes alkalmazását követeli meg.⁶⁴ Mindez fokozottan igaz a kábítószer-kereskedelem elleni fellépés és az új pszichoaktív anyagokkal való visszaélés visszaszorítása esetében, mivel ha komplett szervezett bűnözői hálózatot kíván felszámolni a nyomozó hatóság, akkor szükséges a pénzügyi nyomozás taktikai eszközének

⁶⁴ PILISI Fanni: i. m. 124-127., 129.

alkalmazása, amelynek sikerességéhez szükséges gazdasági, pénzügyi szakember bevonása. Az interdiszciplinaritásnak továbbá érvényesülnie kell a büntetőjogi szabályozásban is, mivel már a minősítéshez is más tudományterületek szakembereinek szakértelmére van szükség. Igazságügyi vegyész-szakértő szakvéleménye nélkül az sem biztos, hogy indítható-e egyáltalán büntetőeljárás, és ha igen, akkor fennáll-e minősítő körülményként a jelentős mennyiség ténye.⁶⁵ Mindezekhez hozzátehetjük, hogy az elemző, szűrő-kutató munkához az adathalmazok nagyságára tekintettel jelentős személyi állomány is szükséges. Még a sokszor nem kompatibilis adattárak körében és keresztezésében is rengeteg értékes összefüggést találhat az abban jártas, a raszter nyomozás elvi és gyakorlati kérdéseiben gyakorlott specialista. Ezzel pedig elősegítheti a nyomozás végső célját és a pontos válaszokat a fő kriminalisztikai kérdésekre.⁶⁶

A raster nyomozás eredményességét támasztja alá az a nemzetközi rendőri művelet, amelyet a Bajor Tartományi Bűnügyi Hivatal vezetett az Europol támogatásával. Egy nagyobb nemzetközi rendőri akció keretében a Bajor Tartományi Bűnügyi Hivatal irányításával és az Europol támogatásával, 950 bűnüldözési tisztviselő részvételével kilenc országban 138 házkutatást hajtottak végre, és 100 embert tartóztattak le, nagy csapást mérve az eurázsiai mobil szervezett bűnözői csoportokra, amelyek Európában tevékenykednek.⁶⁷ A Bajor Tartományi Bűnügyi Hivatal modern rendőrkapitányság, amely az összes ismert technológia felhasználásával információt gyűjt, kinyomozza, feltárja a bűncselekményeket, és a megelőzés érdekében folyamatosan fejleszti a meglévő eszközeit. Többek között ez a rendőrségi adatfeldolgozás és adatátvitel bajorországi központja, a bajor rendőrség távoli kommunikációs központja, valamint Bajorország legnagyobb bűnügyi nyomozó osztálya.⁶⁸

A nemzetközi rendőri művelet során fő célpontként két személyt azonosítottak, és európai elfogatóparancsot bocsátottak ki a letartóztatásuk érdekében. Erről a két gyanúsítottól tudni lehetett, hogy felelősek főleg a cseh, a román és a bolgár útlevelek és személyi igazolványok tömeges hamisításáért, illetve a meghamisított vezetői engedélyek gyártásáért. Ezeket az okmányokat eurázsiai bűnözők százai használták Európa szerte, hogy jogszerűvé tegyék az Európai Unióban történő tartózkodásukat, hogy jóléti juttatásokat vegyenek igénybe, és további

⁶⁵ RITTER Ildikó: A bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás nagy kihívása: Kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon, Ügyészek a libikókán. Kézirat. OKRI, Budapest, 2013. 59. és 100.

⁶⁶ PILISI Fanni: i.m. 129.

⁶⁷ International police operation delivers major blow to mobile organised crime groups. <https://www.europol.europa.eu/content/international-police-operation-delivers-major-blow-mobile-organised-crime-groups-0>. 2014.09.26. 22:19.

⁶⁸ Das Bayerische Landeskriminalamt <https://www.polizei.bayern.de/lka/> 2014-09-28 17:35.

bűncselekményeket kövessenek el, kezdve a lopásokkal és a rablásokkal, a zsarolásokon át egészen az erőszakos bűncselekményekig.

Az összehangolt fellépés a következő eredményeket hozta a résztvevő országokban:

- 100 egyént tartóztattak le (Ausztriában 1-et, Franciaországban 28-at, Németországban 4-et, Görögországban 6-ot, Portugáliában 1-et, Romániában 1-et, Spanyolországban 49-et, míg Svédországban 10-et);
- 138 ingatlanban tartottak házkutatást (Ausztriában 4, Franciaországban 36, Németországban 37, Görögországban 5, Portugáliában 5, Spanyolországban 41, míg Svédországban 11 esetben).

A következő tételeket foglalták le:

- 57 hamisított okmányt (Ausztriában 1-et, Franciaországban 5-öt, Németországban 13-at, Görögországban 2-t, Portugáliában 3-at, Romániában 5-öt, Spanyolországban 26-ot, míg Svédországban 2-t);
- öt lőfegyvert,
- 26.000 EURO készpénzt,
- kábítószerket (amfetamint és kannabiszt 1,9 kg mennyiségben),
- 1200 csomag hamisított cigarettát,
- egy lopott járművet,
- több mint 300 darab ékszert és karórát és
- betöréshez használatos eszközöket.

A két fő gyanúsítottat megvádolták azzal is, hogy 250 és 1500 EURO közötti értékben személyazonosító okmányokat is leszállítottak, amelyért előre fizettek a különböző banki, pénzügyi szolgáltatásokat igénybe vevők. A hamisítványokat e-mailen küldték el, később futárral küldözgették ezeket a különböző címzetteknek több európai országban. 2014 áprilisára a két gyanúsítottról tudni lehetett, hogy ők a felelősek annak a diszpécser szolgálatnak a működtetéséért, amely legalább 300 csomagot kézbesített Európa szerte.

A műveletet a német bűnüldöző hatóságok irányították az Europol támogatásával 2013 elejétől. Ez a támogatás magában foglalta az információs és hírszerzési információcserét és elemzést, szakértők biztosítását, valamint pénzügyi és operatív értekezleteket. A 2014. szeptember 9-i akcióban az Europol szakértői bemutatták a mobil irodákat Madridban, Münchenben és Párizsban. A cseh és a román hatóságok szintén támogatták az akciót valós idejű ellenőrzéssel és hírszerzéssel.⁶⁹

A fenti nemzetközi rendőri akció is azt mutatja, hogy az információelemzés, az adattárakban való keresgélés, az információcsere, az adategyeztetés, melyek a raster nyomozás szerves részét képezik, nemzetközi szinten képes felszámolni a szervezett bűnözői csoportok

⁶⁹ International police operation delivers major blow to mobile organised crime groups. <https://www.europol.europa.eu/content/international-police-operation-delivers-major-blow-mobile-organised-crime-groups-0.201.09.26>. 22:19.

tevékenységét a fentebb említett megfelelő törvényi garanciák betartásával.

A szintetikus kábítószeres kereskedelem és előállítása elleni fellépés módszerei és ezek további alkalmazása az új pszichoaktív anyagok kereskedelmével és előállításával szemben

Az új pszichoaktív anyagok felderítésének, és nagy mennyiségben történő lefoglalásának hatékony eszközei lehetnek azok a nemzetközi fellépések, amelyek a szintetikus kábítószeres előállítás és kereskedelem ellen indultak több mint 10 évvel ezelőtt. Itt olyan multilaterális projektekről van szó, amelyek szintetikus kábítószeres kereskedelem ellen irányulnak. Ezek tapasztalatainak elemzése segít megérteni azt, miért indulhatott olyan robbanásszerű fejlődésnek az új pszichoaktív szerek piaca.

A 2007. évi európai kábítószer-jelentés szerint az új pszichoaktív anyagok robbanásszerű terjedése előtt sok európai országban valamilyen szintetikus előállított kábítószer állt a második helyen a legáltalánosabban használt illegális anyagok sorában. Ekkor világszinten nézve az amfetaminok, azaz amfetamin és a metamfetamin, valamint az ecstasy voltak a leggyakrabban előforduló tiltott szintetikus kábítószeres. A tiltott kábítószeres piacán az amfetaminok csoportjának fő képviselői az amfetamin és a metamfetamin, valamint ezek sói. A két közeli rokonságban álló szintetikus anyag a fenetilamin család tagjai. Mindkét anyag a központi idegrendszer serkentőszere, ugyanazzal a hatásmechanizmussal, ugyanolyan magatartási hatásokkal, toleranciával, elvonási és tartós használattal járó krónikus hatásokkal. Az amfetamin nem olyan erős, mint a metamfetamin, azonban ellenőrizetlen helyzetekben a hatásaik között alig lehet különbséget tenni. Az amfetamin és a metamfetamin termékek többnyire por alakúak, de a „jég” („kristály”), a metamfetamin kristályos hidrokloridsója szintén használatos. Az amfetamint vagy a metamfetamint tartalmazó tablettákat olykor az MDMA és a többi ecstasy tablettá logóihoz hasonlókkal látják el. Tekintettel az elérhető fizikai megjelenési formájukra, az amfetamint és a metamfetamint lenyelve, szippantva, belélegezve, ritkábban injekcióban egyaránt be lehet juttatni a szervezetbe. Az amfetaminszulfát sójától eltérően a metamfetamin-hidroklorid, különösen kristályos alakjában kellően illékony ahhoz, hogy el lehessen szívni.

Az ecstasy megnevezés az amfetaminokkal kémiaileg rokon, de hatásukat tekintve némileg eltérő szintetikus anyagokat jelöl. Az

ecstasycsoport legismertebb tagja a 3,4-metiléndioxi-metamfetamin (MDMA), de az ecstasy tablettákban olykor más analógok is megtalálhatók, mint pl. MDA, MDEA. Az ecstasyhasználat az EU-ban az 1990-es évek óta emelkedik.⁷⁰

Ezen a ponton érdemes megemlíteni, hogy az ecstasyhasználat rohamos elterjedése, és egyre nagyobb mennyiségek lefoglalása vezetett oda, hogy ezeknek az ecstasytablettáknak minősége egyre rosszabbá vált, továbbá a súlyosabb büntetések elkerülése végett ezekbe a tablettákba az ecstasy hatását utánozó, de ellenőrzés alatt nem álló új anyagokat tettek, vagy az ellenőrzés alatt álló anyagokkal keverve dobták piacra, meghamisítva ezáltal ezeket a tablettákat. Példaként hozhatjuk fel mindkét használati módra egy piperazin származék, az mCPP 2004-es azonosítását a tablettákban, amelyet ecstasyként értékesítettek, és amely jelenségre fentebb már hivatkoztunk. Ésszerű magyarázata az mCPP akkori növekvő használatának csak az, hogy csökkent azoknak a kémiai prekursoroknak a hozzáférhetősége, amelyeket felhasználtak az MDMA szintéziséhez. Ez összefüggésben áll azzal a ténnyel, hogy az mCPP megjelenésében képes utánozni az MDMA néhány szubjektív hatását, és ez lehetővé tette, hogy legálisan előállítsák és forgalmazzák Európában és máshol a világon, és ezzel vonzó helyettesítő terméké válhatott.

Az új pszichoaktív anyagok másik csoportját legális hangulatjavítóknak nevezik, amiket legálisan forgalmazznak az ellenőrzés alatt álló kábítószer helyettesítőiként, kihasználva a jogi szabályozás kiskapuit. Ezeknek a csoportjába a szintetikus és a növényi eredetű anyagok széles skálája beletartozik, amelyeket gyakran márkás termékként értékesítenek. Néha az is előfordul, hogy ezeket az új anyagokat más új anyagokkal keverve adják el. Ezzel valószínűleg azt próbálják megkísérelni, hogy jobban utánozzák az ellenőrzött anyagok hatását, vagy újfajta pszichoaktív hatást érjenek el, de lehet, hogy csak egyfajta eredménye a véletlenszerű szennyeződésnek vagy a szándékos helyettesítésnek.

A fentebb vázolt folyamatoknak eklatáns példája a már fentebb említett 4-metilamfetamin, amellyel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy olyan új kábítószerrel van-e szó, amelyet véletlenül állítottak elő, vagy amit tudatosan megterveztek. A 4-metilamfetamin szintén amfetaminszármazék, amelyet az EMCDDA 2009 decemberében azonosított először. Gyakran amfetamin és koffein kombinációjában lehetett megtalálni. Tisztázatlan, hogy miért jelent meg a 4-

⁷⁰ Kábítószer-probléma Európában. Éves Jelentés 2007. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 48. o. 2013. 12.08. 14:38. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2007.pdf

metilamfetamin a piacon. Megjegyzendő, hogy ezt a kábítószer a 70-es évek folyamán azonosították az Egyesült Államokban, és az 1980-as években az Egyesült Királyságban. Az EUROPOL-tól és az EMCDDA-tól kapott információk szerint nincs határozott különbség a 4-metilamfetamin és az amfetamin között a szervezett bűnözéssel kapcsolatos érintettsége, valamint az előállítás és eladási módszerek, illetve a használat szempontjából. Valószínűtlen, hogy az amfetamin előállításához használt prekuzort a 4-metilamfetamin előállításához is használnák, mivel a 4-metil-BMK nem áll nemzetközi ellenőrzés alatt és kereskedelemben is könnyen beszerezhető. Lehetséges, hogy, hogy ez vezetett a 4-MA átgondolt gyártásához, vagy a 4-metil-BMK-t véletlenül használhatták fel a jól ismert prekuzor (azaz pl. az efedrin) helyett, amit az amfetamin előállításához használnak. Akármilyen is az oka, az új kábítószer megjelent a piacon, amelynek a pszichoaktív és káros hatásairól való információk korlátozottan állnak rendelkezésre. 2011 októberétől 21 haláleset jelentett az EMCDDA a 4-metilamfetaminnal összefüggésben. Habár nincs arra nézve bizonyíték, hogy különös igény lenne a 4-metilamfetaminra, ezt a szer amfetaminként értékesítik, és a kábítószer-használók széles rétege veszélynek teszi ki magát.⁷¹

A kábítószerterületen a prekuzor kifejezés azokat az anyagokat jelenti, amelyeknek vannak legális alkalmazásai, ugyanakkor kábítószerként illegális előállításában is használhatók. Ezeket az anyagokat másként, például „*alapvető vegyi anyagoknak (essential chemicals)*” is szokták nevezni. A „prekuzorok” nemzetközi ellenőrzéséhez a jogalapot a kábítószer és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni 1988. évi ENSZ-egyezmény 12. cikke biztosítja. Az egyezmény két táblázatban 23, „*kábítószer vagy pszichotróp anyagok gyártásában gyakran használt anyagot*” sorol fel, amelyek tiltott célokra való eltérítését meg kell akadályozni. A 12. cikket először átültették az ilyen anyagok tiltott célokra való eltérítését megakadályozó, 1990-ben elfogadott európai jogszabályba (3677/90/EGK rendelet), majd a későbbiekben elfogadott rendeletekbe, hogy szabályozzák az EU-n belüli (273/2004/EK rendelet), illetve az EU és nem uniós országok közötti (111/2005/EK rendelet) kereskedelmüket, továbbá az engedélyezési eljárásokat, és az ellenőrzésre vonatkozó szabályokat állapítsanak meg (1277/2005/EK rendelet).⁷²

Ezeknek a jelenségeknek a feltárására és visszaszorítására kezdték el kidolgozni több mint tíz évvel ezelőtt az alábbi projekteket.

⁷¹ EU drug markets report | a strategic analysis 2013. 2013.11.12. 21:19 108.

⁷² Kábítószer-probléma Európában. Éves Jelentés 2009. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013. 12.08. 14:57, 55.:

http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_ar2009_hu.pdf

A kulcsfontosságú projektek közé tartozik az *Átfogó cselekvés a szintetikus drogok ellen Európában* (CASE), amely összeköti a Svéd Nemzeti Igazságügyi Tudományos Szolgálat Laboratóriuma (SKL) által végzett törvényszéki amfetamin-profilozást és a bűnügyi adatok európai szintű egyeztetését, hogy azonosíthassák a szintetikus kábítószereket előállító laboratóriumokat és a szintetikus kábítószerek előállításával és kereskedelmével foglalkozó bűnözői szervezeteket, valamint, hogy bűnvádi eljárást indíthassanak. Egy másik projekt, az *Europol Illicit Laboratory Comparison System* (EILCS) összehasonlítja a fényképi és technikai információkat az Európai Unión belül szintetikus kábítószereket előállító laboratóriumokról, és így lehetőséget teremt a különböző laboratóriumok közötti összeköttetések, a lefoglalt felszerelések és a felszerelések szállításáért felelős személyek vizsgálatára.⁷³ Emellett az Europol szintetikus kábítószerekkel foglalkozó rendszerében (ESDS) információk található az elkövetési módokról és a jelentősebb lefoglalásokról. Ez lehetővé teszi a lefoglalások közötti egyezések azonosítását, és segítséget ad a különböző csoportok profiljának megalkotásában és az ellenük való fellépésben.⁷⁴

Ezen kívül az *Europol Ecstasy Logo System* (EELS) évente összeállít egy logókatalógust, amelyet átad a releváns bűnüldöző hatóságoknak. Az EELS szorosan együttműködik a *Central Analysis Programme Ecstasyval* (CAPE), amelyet a Német Szövetségi Bűnügyi Hivatal működtet.

Az Interpol projektet indított el a szintetikus kábítószereket előállító és forgalmazó szervezett bűnözői csoportok ellen. A SYDRUG projekt összegyűjti és összeköti az operatív adatokat, ezzel lehetőséget biztosítva a többnemzetiségű műveletek számára.

Egyre nyilvánvalóbb kapcsolat van a kábítószer-csempész-hálózatok és az előanyagokat szállító hálózatok között. Az EU-ban és a nemzetközi együttműködésben egyre inkább felismerik az ellenőrzött anyagok előállításához szükséges előanyagok monitorozásának és ellenőrzésének fontosságát. A heroin, a kokain, az ecstasy és a hasonló kábítószerek előállításához szükséges vegyi anyagokkal kapcsolatos éberség fokozásával lehetőség nyílik az ellátást megszakító vagy akadályozó intézkedésekre.

⁷³ A kábítószer-probléma az Európai Unióban és Norvégiában. Éves Jelentés 2004. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013. 12. 08. 14:48. 40.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2004.pdf

⁷⁴ EUROPOL SZEMLE. Általános jelentés az Europol tevékenységéről. Európai Rendőrségi Hivatal, 2011. (szerk.: Agnieszka Biegaj) 31. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/hu_europolreview.pdf 2014.12.20. 17:07.

2003 januárjában indult el az az operatív tevékenység „Prizma Projekt” néven, amely az amfetamin típusú serkentőszerek tiltott gyártásához szükséges fő előanyagok eltérítésével foglalkozó nemzetközi kezdeményezés. A kerekedők az előanyagok forrásaként egyre inkább a gyógyszerészeti készítmények felé fordulnak.⁷⁵ A Prizma Projekt fő célja, hogy elvezesse a nyomozást az amfetamin típusú serkentőszerek előanyagaként használt anyagoknak a belépési kikötőkben vagy tiltott kábítószer előállító laboratóriumokban való lefoglalásáig. A Prizma Projekt különösen fontos a szintetikus kábítószer EU-n belüli termelése szempontjából. Ez a terület nagy kihívást jelent, mivel az amfetamin típusú serkentőszerek termeléséhez felhasználható vegyi anyagok sokaságában számos olyan anyag akad, amelyek törvényes kereskedelmi tevékenységekhez szükségesek vagy ezek melléktermékei. A Prizma projekt érdeklődési körébe tartozik még az ecstasy előállításában használt szafrol nemzetközi kereskedelmének monitorozása; a pszeudoefedrint tartalmazó gyógyszerkészítmények eltérítésének megakadályozása; valamint az 1-fenil-2-propanon tiltott előállításában részt vevő laboratóriumok felderítése. Az e területen végzett munka nehézségei ellenére a Prizma projekt ösztönözi a nemzetközi együttműködést, ami sikeres tiltó intézkedéseket eredményez. Ennek egyik példája a Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Testület (INCB) 2005-ös jelentésében ismertetett együttműködés Kína és Lengyelország között, aminek segítségével fényt derítettek az 1-fenil-2-propanon Lengyelországba irányuló nagyarányú csempészésére.⁷⁶ Összefoglalóan elmondható, hogy a Prizma Projekt a szintetikus kábítószer tiltott előállításában használt vegyi prekursorok eltérítésének megelőzésére létrehozott nemzetközi kezdeményezés, amely a Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Testülethez, a törvényes kereskedelmi export előtti bejelentési rendszerrel és a gyanús tranzakciók esetén feltartóztatott szállítmányok és végrehajtott lefoglalások bejelentésével fejti ki hatását.⁷⁷

Az INCB friss kezdeményezésének sorába tartozik egy útmutató-sorozat kiadása, amellyel a nemzeti kormányokat szeretné támogatni a vegyi anyagok ipari gyártóival együttműködésben meghozandó önkéntes

⁷⁵ A kábítószer-probléma az Európai Unióban és Norvégiában. Éves Jelentés 2004. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013. 12. 08. 14:48. 40.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2004.pdf

⁷⁶ A kábítószer-probléma az Európai Unióban. Éves Jelentés 2005. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013.12.08. 14:46. 53.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2005.pdf

⁷⁷ A kábítószer-probléma az Európai Unióban. Éves Jelentés 2006. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013. 12:08. 14:43. 50.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2006.pdf

ellenőrző intézkedések kialakításában, hogy megelőzzék ezen anyagok tiltott kábítószer-előállítására céljából való eltérítését.⁷⁸

A szintetikus kábítószer-ellátása terén hozandó intézkedésekről szóló végrehajtási tervnek megfelelően a Bizottság az Europollal együttműködve 2003 decemberében jelentést készített a terjesztő hálózatok feltérképezését célzó főbb többoldalú projektek helyzetéről, és az EU szintjén, a tagállamokban és a tagjelölt országokban e téren szerzett tapasztalatokról. A jelentés kiemelte azokat a fő elemeket, amelyek az ilyen projektekben elengedhetetlenül fontosak a műveleti előnyök megvalósításához. Azt is megállapította, hogy „a szintetikus drogokkal kapcsolatos különféle területekről származó információk és hírszerzés integrált stratégián belüli összevonása előnyökkel járhat”.

Az Europol 2004 decemberében a CASE és a GENESIS projekt összevonásával létrehozta a *Synergy projektet*, amely húsz tagállam és egyes harmadik országok, az EILCS (Europol Illicit Laboratory Comparison System) és az EELS (Europol Ecstasy Logo System) támogatásával létrejövő elemzési akta (AWF). A projekt továbbra is támogatja az „Átfogó cselekvés a szintetikus drogok ellen Európában” (*Comprehensive Action against Synthetic Drugs in Europe, CASE*) projektet, az amfetaminprofilozással foglalkozó svéd kezdeményezést, valamint a hat tagállam szakértőit összefogó EJUP (*European Joint Unit on Precursors*) egységet. Az AWF összetevő biztosítja a szintetikus drogokkal és előanyagokkal kapcsolatos magas szintű bűnügyi hírszerzés adatainak összegyűjtését és elemzését. Kiemelt figyelmet fordítanak a bűnözőcsoportokra és/vagy a meghatározó működési módokra. Az EILCS összegyűjti a szintetikus kábítószer-előállító laboratóriumokról és a hozzájuk tartozó vegyi szemétkerakó helyekről szerzett fényképeket és műszaki információkat, és így lehetőséget teremt a lefoglalt felszerelések, anyagok és vegyi anyagok közötti összefüggések felderítésére, az információcsere kezdeményezésére, a nyomozás támogatására, a bizonyítékszerzési célú igazságügyi szakértői vizsgálatokra, illetve a bűnsegéd és társult bűnözőcsoportok azonosítására és leleplezésére. Az Europol az EILCS-en keresztül európai fókuszpontként tevékenykedik a *Prizma projekt-Berendezések ágában*, amely az ENSZ INCB – a tablettázógépek és a szintetikus drogok előállításában használt más felszerelések felkutatásának – világméretű nyomozástámogató programja.

⁷⁸ A kábítószer-probléma az Európai Unióban. Éves Jelentés 2011. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013.12.08. 15:00 56.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_ar2011_hu.pdf

Az EELS a jelentős lefoglalások esetében a működési módról fényképi és más alapvető igazságügyi információt állít össze, amivel lehetővé teszi a lefoglalások közötti, illetve az azokból vett minták közötti egyezések azonosítását, a bűnüldözési információcserét, a további nyomozást és a bizonyítékszerzési célú igazságügyi profilkészítés kezdeményezését, valamint a bűnözőcsoportok leleplezését. A szintetikus drogok előállításához használt felszerelések katalógusát (*Europol Synthetic Drug Production Equipment Catalogue*) és az *Europol Ecstasy Logo* katalógusát rendszeresen frissítik és közzéteszik.⁷⁹

Az Europol a SYNERGY projekt mellett továbbra is támogatja az amfetamin-profilozással foglalkozó CHAIN (*Collaborative Harmonised Amphetamine Initiative*) projektet – amely a CASE kísérleti projektet felváltó igazságügyi szakértői profilozási kezdeményezés –, valamint a prekursorokkal foglalkozó közös európai egységet (EUJP).

A szintetikus kábítószeres tiltott előállításának megszüntetésében nyújtott helyszíni szakértői segítség mellett a közelmúltban néhány részprojekt koncentrált a megszüntetett laboratóriumok összehasonlítására, a nyomozás kiindulópontjaként a vegyi szemétlerakó helyek feltárására, a tablettázógépek visszanyomozására és a vegyi prekursorok EU-országokba irányuló kereskedelmének vizsgálatára.⁸⁰

A szintetikus kábítószereket, köztük az ecstasyt (MDMA, MDEA, MDA) és az amfetamint Európában illegálisan állítják elő, import prekursor vegyi anyagokból. A nemzetközi ellenőrzési erőfeszítések jobb hatékonyságára reagálva néhány illegális gyártó most már nem megveszi, hanem saját maga szintetizálja a prekursorokat az úgynevezett „pre-prekursorokból”. A gyártók ezen kívül a hagyományos prekursorokat importálás előtt igyekeznek nem ellenőrzött vegyi anyagnak álcázni.⁸¹

A prekursorokat pre-prekursorokból szintetizáló folyamatnak egyik legújabb kihívása az alfa-fenilacetonitril (APAAN) nevű kemikália, amely jól illusztrálja azt a „macska-egér játékot”, amelyet az illegális terméket előállítók és a hatóságok között folyik azért, hogy az előállítók hozzáférjenek a prekursorokhoz, míg hatóságok megpróbálják ezt megakadályozni. Az APAAN a BMK (benzil-metil keton) – amely az

⁷⁹ A kábítószer-probléma az Európai Unióban. Éves Jelentés 2005. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013.12.08. 14:46. 53.-54.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2005.pdf

⁸⁰ A kábítószer-probléma az Európai Unióban. Éves Jelentés 2006. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja.2013. 12:08. 14:43. 50.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_hu_2006.pdf

⁸¹ A kábítószer-probléma az Európai Unióban. Éves Jelentés 2011. Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja. 2013.12.08. 15:00 56.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_ar2011_hu.pdf

amfetamin, a metamfetamin és az ecstasy típusú szerek előállításához használt szerek egyik prekursora, amely már nemzetközi ellenőrzés alatt áll – prekursora, amely megjelent az Európai Bizottság ellenőrzési listáján, mint olyan anyag, amelyről tudni lehet, hogy szintetikus kábítószer előállításához használják, habár még nem áll nemzetközi ellenőrzés alatt. Az APAAN legális használata nagyon korlátozott, és ezért valószínű, hogy a nagy mennyiségű import célja a BMK-vá történő átalakítás. 2009 óta nagy mennyiségű APAAN szállítmányokat, összesen több tucat tonna mennyiséget, foglaltak le vagy állítottak meg Európában, különösen Hollandiában, ahol több mint négy tonnát koboztak el 2011-ben. Nagy mennyiségű APAAN-t sikerült lefoglalni még Belgiumban (23 lefoglalásra került sor 2012-ben), Lengyelországban (800 kg-ot sikerült lefoglalni 2010-2011-ben), Bulgáriában, a Cseh Köztársaságban és Magyarországon. Az összes APAAN Kínából származott.

Az APAAN-t BMK-vá átalakító titkos erőforrások felszámolására szintén Hollandiában (2011-2012-ben nyolc vagy több erőforrás), Belgiumban, Németországban és Lengyelországban került sor. Az APAAN-nak BMK-vá történő átalakítása rendkívül kockázatos folyamat. Nagy mennyiségű sav (hidroklorid, szulfát vagy foszfor) szükséges a folyamathoz, amelynek során mérgező füst keletkezik, az elegy elég, és előidézi a robbanás és a tűz keletkezésének veszélyét. Ez az eljárás súlyos egészségi és biztonsági kockázatot okozhat nemcsak a drogot előállítóknak, de a bűnüldöző hatóságok hivatásos állományú tagjainak és a közösség tagjainak is, ahol ez az előállító helyiség elhelyezkedik. Továbbá az átalakítási folyamatból visszamaradó hulladéktól való megszabadulás is súlyos környezeti károkat okozhat. Azt alapul véve, hogy egy liter APAAN-ból 0,7 liter BMK állítható elő, nagyon aggasztó körülmény, mert ebből jó néhány tonna amfetamint vagy metamfetamint állíthattak volna elő, amióta 2010-től elkezdődött Európában az APAAN lefoglalása.⁸²

A prekursorok kapcsán érdemes még megemlíteni, hogy az Alfa-fenilacetonitrilt (APAAN) az amfetamin és a metamfetamin gyártásához használják fel, míg a 3-(3'4'-(metiléndioxyfenil)-2-metilgilicidát elnevezésű pre-prekuzort szintetizálják a piperonálból, amely viszonylag könnyen átalakítható PMK-vá, amely az egyik kulcs prekuzor az MDMA (ecstasy) előállításánál.⁸³

⁸² Perspectives on drugs Synthetic drug production in Europe. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. 2013.12.08.15:37. 4.

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_212354_EN EMCDDA POD 2013 Synthetic%20drug%20production.pdf

⁸³ Synthetic Drug Precursor Trafficking Network broken up. <https://www.europol.europa.eu/content/synthetic-drug-precursor-trafficking-network-broken>. 2014.09.26. 20:07.

A Prizma Projekt, a SYNERGY Projekt, valamint az Europol Ecstasy Logo System, az Europol Illicit Laboratory Comparison System, az ESDS rendszere és a CHAIN Projekt, és a többi program során elért eredményeket fel lehet használni az új pszichoaktív anyagok előállítására használt laboratóriumok felderítésében és felszámolásában is, hiszen az új pszichoaktív anyagok lényege abban rejlik, hogy csak kis szerkezeti változtatásokkal, de az ellenőrzött kábítószer hatását utánozva, és legalitás talaján maradván állítsanak elő újabb veszélyes szereket, különböző prekursorokból, vagy pre-prekursorokból kiindulva.

Erre példaként felhozhatjuk Magyarországon az elmúlt 10 évben felderített kábítószer-laboratóriumokat. Illegális kábítószer laboratórium alatt értjük azt a helyszínt, ahol engedély nélkül állítanak elő kábítószer. Nem nevezzük ugyanakkor illegális laboratóriumnak a tablettázás helyszínét.⁸⁴

2007-ben a rendőrség illegális kábítószer előállító laboratóriumot foglalt le Fótton. A házi laboratóriumban a lefoglaláskor 2C-B előállítás volt folyamatban, és mintegy 1,5 kg hígítatlan hatóanyagot sikerült lefoglalni. A 2C-B mellett további amfetamin-származékok előállítására alkalmas kiindulási anyagokat, valamint mintegy 0,5 kg 2,5-dimetoxi-amfetamin (DMA) vagy 4-bróm-2,5-dimetoxi-amfetamin (DOB) előállítására alkalmas anyagot (köztiterméket) is találtak.

Lefoglaltak olyan illegális laboratóriumot is, ahol feltételezhetően átitatott hordozóban csempészett kokaint vontak ki és alakítottak vissza – a feketepiacon értékesíthető – por formára. Ebben a laboratóriumban a kokain tartalmú porokon és oldatokon kívül, többek között amfetamin és metamfetamin előállítására alkalmas, nagyobb mennyiségű alapanyagot (benzil-metil-ketont) és reagenseket is találtak.⁸⁵

2009 júliusában egy budapesti lakásban foglaltak le illegális kábítószer-laboratóriumot. A lefoglaláskor amfetamin előállítás zajlott, de a helyszínen 2C-B és ennek előállítására alkalmas alapanyag, valamint BZP is volt.⁸⁶

2010 januárjában a rendőrség Tatabánya környékén derített fel és foglalt le illegális kábítószer-laboratóriumot. Az elkövetők efedrin tartalmú tablettákból kiindulva állítottak elő metamfetamint, az előállítás több helyszínen, néhány száz grammos méretben folyt.⁸⁷

⁸⁴ 2004-es éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. REITOX, 2013.12.08. 14:47. 76-77. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_hu_2004.pdf

⁸⁵ 2008-as éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, 2013.11.14. 22:28. 123. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_08_hu.pdf

⁸⁶ 2010-es éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, 2013.11.14. 22:24. 154. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_10_hu.pdf

⁸⁷ 2011-es éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, 2013.11.14.22:19. 84.

A Nemzeti Drog Fókuszpont által 2012 tavaszán végzett felmérés során a fogyasztók közül többen említették, hogy az egyéb klasszikus szerek (elsősorban a heroin és amfetamin, de a kokain, illetve az ecstasy is) rossz minősége, alacsony hatóanyagtartalma is elősegítette, hogy rövid idő alatt népszerűvé váljanak az új pszichoaktív szerek. A heroin kapcsán többen beszámoltak arról, hogy volt olyan időszak, amikor egyáltalán nem lehetett beszerezni. Ez szintén hozzájárulhatott ahhoz, hogy több heroin használó áttért a mefedronra, illetve annak betiltása után más szintetikus katinon származékokra.

Szintén új jelenség, hogy kezd felerősödni az ún. pre-prekurzor (formamid, APAAN) anyagok csempészete. Az alapanyagokat hivatalos engedély birtokában Kínából európai kikötőkbe (pl: Koper, Szlovénia) behajózzák, majd kisebb tételekben nyugat-európai illegális laboratóriumokba szállítják, ahol szintetikus kábítószer alapanyagának készítéséhez használják fel.

2011 szeptemberében Pest megyében foglaltak le amfetamint előállító illegális laboratóriumot, ahol a hatóanyag előállítása mellett tablettázást is végeztek. A rendelkezésre álló információk alapján a laboratórium kilogrammos nagyságrendben állított elő amfetamint. A laboratóriumhoz kapcsolódóan, további helyszíneken kender, illetve pszilocibin-gombák termesztése is folyt.

2011 decemberében Veszprém megyében került lefoglalásra amfetamint előállító laboratórium, melyben kilogrammosnál kisebb volumenben állították elő a hatóanyagot.⁸⁸

2012-ben két olyan illegális laboratóriumot is felderítettek, amelyekben amfetamint állítottak elő. 2012 áprilisában Budapesten találtak amfetamint előállító illegális laboratóriumot. A rendelkezésre álló információk alapján, a laboratórium kiindulási anyagként a kábítószer-prekurzor jegyzékben nem szereplő benzaldehidből kilogrammos nagyságrendben állított elő amfetamint. A rendőrség felderített olyan laboratóriumot is, ahol az egyik helyszínen a lakásban aceton felhasználásával vittek fel különböző nem listás anyagokra új pszichoaktív anyagot, és ezt kisebb adagokra osztva kívánták továbbforgalmazni.⁸⁹

2013 szeptemberében pedig Szegeden foglaltak le amfetamint előállító illegális laboratóriumot. A laboratórium több száz grammos nagyságrendben állított elő amfetamint, a prekurzor ellenőrzés alá nem tartozó benzaldehidből kiindulva. Három esetben olyan illegális laboratóriumot derítettek fel, amelyben nem előállítás, hanem tablettázás történt.⁹⁰

http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_jelentes_2011.pdf

⁸⁸ 2012-es éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont
 "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, 2013.11.12. 20:26. 96-97, 101.: http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2012.pdf

⁸⁹ 2013-as éves jelentés az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont
 "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, 2013.11.14. 22:13. 95. : http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf

⁹⁰ 2014-es éves jelentés (2013-as adatok alapján) az EMCDDA számára. Készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont, MAGYARORSZÁG, Új fejlemények, trendek, REITOX. 105.: 2014.12.14. 17:02.

A fenti folyamatokból az következik, hogy a különböző európai szinten elkezdett szintetikus kábítószeres előállítás és kereskedelme elleni projekteket folytatni kell, az ott megszerzett tapasztalatokat pedig hasznosítani lehet az új pszichoaktív szerek elleni harcban, mivel a 2012-től kezdve megfigyelhető, hogy már nemcsak importálják az új pszichoaktív szereket, hanem az egyes szervezett bűnelkövetői csoportok átálltak a hazai előállításra is. Ilyen projektek többek között a szintetikus drogok előállításához használt felszerelések katalógusa (*Europol Synthetic Drug Production Equipment Catalogue*) és az *Europol Ecstasy Logo* katalógusa, amelyet rendszeresen frissítenek és közzétesznek. Utóbbi fontosságára a következő példát lehet elhozni:

2010 júniusában Budapesten, nagy mennyiségű amfetamin-por mellett, közel 5000 db Korona lenyomatú tablettát és mintegy 100 gramm tömegű fehér port foglaltak le. A tabletták és a porok 4-FMA (4-fluor-metamfetamin) hatóanyagot tartalmaztak. A porokban a hatóanyag mellett adalékanyagként nagyobb mennyiségben lidokaint és fenacetint tartalmaztak. A tablettákban a 4-FMA mellett egyéb hatóanyag nem volt kimutatható. Ez a vegyület a BSZKI információi alapján Európában 2010 tavaszán több országban is megjelent tableta és por hatóanyagaként, illetve légfrissítőként csomagolt folyadékban.⁹¹

Ez a lefoglalási adat álláspontom szerint utal arra a folyamatra, hogy a kábítószer előállítók a hagyományos kábítószeres mellett, új szintetikus anyagokat kívánnak ecstasyként értékesíteni, sajátos ecstasy logóval.

Az Archimedes Műveletben rejlő lehetőségek

A szintetikus kábítószeres kereskedelme és előállítása elleni küzdelem újabb állomásaként szót kell ejteni az *Archimedes Műveletről*, amelynek keretében az utóbbi idők legnagyobb szervezett fellépésére került sor a szervezett bűnözés ellen.

A bűnüldöző hatóságok összekötői tisztjei 34 országból vettek részt az eddigi legnagyobb összehangolt műveletben, amely a szervezett bűnözés ellen irányult az Európai Unió területén. Ennek során 1027 személyt tartóztattak le.

2014. szeptember 15. és 23-a között 34 ország bűnüldöző hatósága csatlakozott az Archimedes Művelethez, amelynek az irányítása és a támogatása az Europol főhadiszállásáról, Hágából történik. A művelet szervezett bűnözői csoportok és ezek infrastruktúrája elleni fellépést célozza az Európai Unió területén akciók sorozatával, célpontok százai

http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2014.pdf

⁹¹ Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet Monitoring hírlevél – 2010. október 1. Kritikus kábítószeres hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2010. III. hírlevél, 4.

http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/MH2010III.pdf 2014.12.14. 17:09.

ellen, együttműködve az Eurojusttal, a Frontexszel és az Interpollal. Az Archimedes Művelet mérföldkő az együttműködésben, abban, hogy a bűnüldöző hatóságok közössége megkíséreljen összehangolt akciókkal fellépni a szervezett bűnözői csoportok ellen Európában. A művelet mérete és az elért eredmény példátlan, hiszen több mint ezer letartóztatást eredményezett egész Európában, és egyúttal figyelmeztetés is még a legkomolyabb szervezett bűnözői csoportoknak is, hogy a bűnüldözési hatóságok közössége eltökélt abban, hogy harcba szálljon ezen szervezetek illegális tevékenysége ellen, mondta Rob Wainwright, az Europol igazgatója.

2014 szeptemberében az európai rendőri vezetők összegyűltek az Europol székhelyén, hogy létrehozzák a 2014-es Európai Rendőrségi Vezetők Egyezményét, amelynek középpontjában az áll, hogyan tudják egyesíteni erőiket úgy, hogy a lehető leghatékonyabban bevethetők legyenek a társadalom jólétét és biztonságát fenyegető szervezett bűnözői csoportok visszaszorítására. A szervezett bűnözői csoportok tevékenységére és a kulcsfontosságú európai bűnözési gócpontok felszámolására koncentrálva a résztvevő 28 tagállam bűnüldözési hatóságának összekötő tisztjei, valamint Ausztrália, Kolumbia, Norvégia, Szerbia, Svájc és az USA is hírszerzésalapú támogatást nyújtva az Archimedes Műveletben látta a lehetőséget. Az Európában zajló együttes fellépés napjaiban, 2014. szeptember 15. és 2014. szeptember 23. között rajtaütésekre és egyéb beavatkozásokra került sor, célpontok százai ellen: például repülőterek, határátkelő-pontok, kikötők és a városok bűnügyileg különösen fertőzött részei ellen, amelyek kiválasztásában különösen jelentős szerepet játszott az Europol SOCTA elnevezésű részlege, amelynek információi az Európai Unió tagállamaiból és a harmadik országokból érkező bűnügyi hírszerzési jelentésekből, valamint azokból az elemzésekből származtak, amelyeket az Europol bűnügyi adatbázisából nyertek.⁹²

A SOCTA (*EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*) az *Európai Unió Súlyos és a Szervezett Bűnözés általi Fenyegetettség Értékelése* elnevezésű program, a rendszerszerű elemzés terméke, és amely a bűnüldöző hatóságoknak azokat az információkat továbbítja, amelyeket sikerül begyűjteni a bűnözői cselekvésekről és bűnöző csoportok aktivitásáról az Európai Unió területén. A SOCTA modellezi a

⁹² Organised Crime Networks targeted in huge law enforcement operation in Europe. <https://europol.europa.eu/content/organised-crime-networks-targeted-huge-law-enforcement-operation-europe>. 2014.09.26. 20:23.

stratégiai döntéshozóknak a prioritásokat a szervezett bűnözés által jelentett fenyegetéssel szembeni válaszlépésekhez.⁹³

Az Archimedes Művelet operatív tevékenységéből származó eredmények a következők:

- 1027 egyént tartóztattak le,
- 599 kg kokaint és 200 kg heroint foglaltak le,
- 1,3 tonna kannabisznövény is lefoglaltak,
- 30 gyermeket sikerült megmenteni az illegális kereskedelemtől.

Az évek múlásával napjainkra a közös fellépés az Európai Unió bűnüldöző hatóságainak általános jellemzőjévé vált, amellyel a szervezett bűnözés sajátos alakulására reagálnak. Az Archimedes Művelet a közös fellépéseknél szerzett tapasztalatokra épít. A művelet összehangolt szervezett akcióban, hosszabb ideig tartó művelet keretében igyekezett kihasználni a rendőrség, a vám- és egyéb végrehajtó szervek kollektív erejét, amit az a valós idejű élőerős hírszerzési információcsere is támogat, amely kilenc kiemelt prioritást élvező bűnügyi területre koncentrálnak. Ezek az Európai Unió többéves politikai ciklusának részterületei, melyeket az Európai Unió Bizottsága jelölt ki. Ide tartozik:

- az emberkereskedelem,
- az illegális bevándorlás,
- a szintetikus kábítószeres,
- a kokain és heroin kereskedelem,
- a fegyverkereskedelem,
- az áruhamisítások,
- az jövedéki csalások;
- a szervezett vagyon elleni bűncselekmények,
- a számítógépes bűnözés (nemzetközi gyermekek elleni szexuális, pedofil bűncselekmények, fizetési csalások).

Ezzel párhuzamosan a nyomozók a bűnözői csoportok által használt kulcs infrastruktúrát is megcélazzák, így az Internet használatát is, ami egyik segítője a bűnözésnek, valamint az illegális, bűnös úton szerzett jövedelem mozgásának a megfigyelését, amihez a pénzáttalási rendszert használják fel.

⁹³ EU Serious Organised Crime Threat Assessment (SOCTA 2013) <https://www.europol.europa.eu/content/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta>. 2014. 09.26. 22:50

Együttműködve a Frontexszel és az Európai Unió tagállamaival, megközelítőleg 10.000 illegális bevándorlót ellenőriztek, ami szintén elvezetett olyan bűnözők letartóztatásához, akik az illegális bevándorlás lehetőségét igyekeztek kihasználni. A teljes műveletben összesen 170 segítőt tartóztattak le, és fontos felderítési adatokat sikerült összegyűjteni.

Az Europol központi szerepet játszik a teljes folyamat egyeztetésében és irányításában, mivel a 24-ből 7 művelet koordinációs központja Hágában található. A műveletek Europol tisztek vezetésével és minden érintett országból összekötő tisztek részvételével, és olyan munkatársak közreműködésével folynak, akik a nemzetközi bűnüldözési partnerhatóságoktól érkeztek. Az Europol szakemberei az összekötő tisztként tevékenykedő munkatársaik támogatásával, egyeztették az információcserét és a hírszerzést a nemzeti bűnüldöző hatóságok, a nemzetközi partnerek és az Europol között, amíg az Europol elemzői feldolgozták az információkat és valós idejű jelentéseket készítettek azok számára, akik a terepen részt vettek a rajtaütésekben és a műveleti tevékenységekben. Az Europol tisztjei ki is települtek a különböző helyszínekre az Europol mobil irodájukkal, ami számukra közvetlen, biztonságos hozzáférést biztosított az Europol centralizált adatbázisához és elemző eszközeihez. Bár az Archimedes Művelet valószínűleg véget ér, nyilvánvaló, hogy óriási operatív tevékenységet biztosít, ami viszont már közvetlenül vezethet további nyomozásokhoz és letartóztatásokhoz.⁹⁴

Az Archimedes Művelet keretében sikerült felderíteni egy nemzetközi szervezett bűnözői hálózatot is, amely felelőssé tehető a kulcs prekursoroknak az Európai Unió területére való behozataláért, és azért, hogy azokból aztán szintetikus kábítószer állítsanak elő. A bűnszervezet működését kiterjesztett operatív felderítő tevékenység eredményeként sikerült tehát feltörni, amit az európai bűnüldöző hatóságok hajtottak végre. A nyomozás elvezetett a nyolc főszereplő letartóztatásához, és ezzel együtt annak a csoportnak és bűnözői hálózatnak a felszámolásához, amely jó néhány éven át aktívan tevékenykedett az Európai Unió területén. A hatóságok Romániában, Ausztriában és Hollandiában 600 kg APAAN-t és 425 kg PMK-glicidát foglaltak le, amely piperonallal volt keverve. Ez a mennyiség 1,5 millió MDMA (ecstasy) tableta és 400 kg amfetamin előállítására lett volna elegendő. A felderítés, annak a bűnözői hálózatnak a felgöngyölítését célozta, amely a romániai hatóságok háta mögött 2012-től szerveződött, és felelőssé tehető a nagy mennyiségű

⁹⁴ Organised Crime Networks targeted in huge law enforcement operation in Europe. <https://europol.europa.eu/content/organised-crime-networks-targeted-huge-law-enforcement-operation-europe>. 2014.09.26. 20:23.

kábítószer-prekurzor kereskedelemért. 2014-re a bűnüldöző hatóságok ügynökségei Ausztriából, Belgiumból, Németországból, Magyarországról, Hollandia és Szlovénia támogatásával, valamint az Europolnak az ügyet előremozdító együttműködésével, levonták a megfelelő következtetéseket. A nyomozás során azonosították a csoport kulcsszereplőit, akik a PMK-glicidát és APAAN szállítását szervezték Kínából Románián és más európai országokon keresztül Hollandiába, ahonnan az üzletüket működtették. A nyomozás során a bűnüldöző hatóságok jó néhány összehangolt tevékenységet hajtottak végre, bevonva a folyamatba az Europolit és hét európai uniós tagállamot. Ennek során kiderült, hogy ez a csoport legalább 10,4 tonna APAAN-t és 650 kg PMK-glicidátot és piperonált csempészett az Európai Unió területére 2012-2013. folyamán. Az Europol bűnügyi hírszerzési információk kicserélésével, nemzetközi akciók összehangolásával és operatív elemzéssel támogatta a nyomozást.

Szintén az Archimedes Művelet keretében 2014. június 20-án 6 gyanúsítottat tartóztatott le az Europol Magyar Nemzeti Iroda az Europol támogatásával. A hat magyar állampolgár ahhoz a nemzetközi szervezett bűnözői csoportosuláshoz tartozott, amely felelős az új pszichoaktív anyagok előállításáért és terjesztéséért, és a nyomozás már 2013 óta folyamatban volt. Jelentős mennyiségű új pszichoaktív anyagot, porokat, füstölőkeverékeket, kristályos anyagokat és ezek előállításához szükséges eszközt foglaltak le. A tablettázó egységet felszámolták és a felszerelést, ami az új pszichoaktív anyag, a pentedron előállításához kellett, lefoglalták, beleértve egy kínai tablettázógépet és egy kínai keverőgépet is. Budapest más helyszínein is sok más terméket találtak, melyek összefüggésben álltak a dizájner drogok előállításával és terjesztésével. A nyomozás során és az akció napján az Europol gondoskodott arról, hogy analitikai és technikai támogatást nyújtson a nyomozók számára. A műveleti adatokat a helyszínen a mobil irodában ellenőrizték és elemezték, ami közvetlen összeköttetésben állt az Europol adatbázisával.⁹⁵

Az említett krimináltaktikai eszközök és módszerek azonban csak akkor vezethetnek eredményre, ha az azonosított anyag már szerepel a kábítószerekkel és a pszichotróp anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint az ezen anyagok jegyzékre vételéről és jegyzékeinek módosításáról szóló 66/2012 (IV.2.) Korm.rendelet C) jegyzékében, illetve a lefoglalt anyag megfelel valamely alcsoport szerkezeti leírásának, vagyis az újonnan felbukkanó anyag alapváza a megnevezett helyettesítő(ke)t tartalmazza, így alkalmazható

⁹⁵ Site for the production of illegal party drugs dismantled in Budapest. <https://www.europol.europa.eu/content/site-production-illegal-party-drugs-dismantled-budapest> . 2014. 09.26. 20:16.

rá nézve a 2012. évi C. törvény 184-184/D.§-ában szabályozott „Új pszichoaktív anyaggal visszaélés” törvényi tényállása. Ellenkező esetben a közös alapvázú vegyületek módosításával, vagy lánchosszabbítással, vagy az alapvázhoz kapcsolódó csoportok helyének megváltoztatásával létrehozott új anyagokat szerkezetazonosítást követően néhány héten belül a C) jegyzékre lehet tenni⁹⁶, azonban ilyenkor a büntetőjog eszközei helyett másfajta jogi eszközöket kell bevetni, ami már másik cikk témája lehet.

The appearance, proliferation of the new psychoactive substances and the possible Criminal Procedure, forensic responses against the new phenomenon

Summary

This article is about the appearance and proliferation of the new psychoactive substances, and the possible forensic responses. In the introduction I am writing about the definition of the new psychoactive substance, and its general characteristics. Furthermore I mention the European Union regulation against the new psychoactive substances, especially the early warning system. In fact, more than 350 new psychoactive substances were officially notified in Europe up to 2014. Some of these are sold directly on the illicit market, while others so-called “*legal highs*” are sold more openly, such as through the Internet. In follow I deal with feasible investigative tactics and techniques, which can be successful against this crime, for example online inquiry, indoor detective, net inquiry (called *Rasterfahndung* in the German terminology). For instance “*Rasterfahndung*” is a special investigative tactic, which is about searching and gaining information from the different kind of databases, and after that catching the criminals. Finally I am writing about successful projects against synthetic drugs, which are being coordinated by EUROPOL, and the Operation Archimedes, which was taken place in September 2014.

⁹⁶ UJVÁRI István: Tudnivalók az új pszichoaktív anyagok szabályozásáról (2013. július 15-től hatályos változat). http://members.iif.hu/ujvary/Drugs/Ujvary2013_C-jegyzek-leiras-20130731.pdf25, 12-24. 2014.12.14. 18:43.